

Romano Vodi

romská duše

číslo 05	květen 2006 cena výtisku 20 Kč
--------------------	--------------------------------------

**Projekt EU:
Podpora Romů v Praze**

**Policista
zbil kandidátku
Strany zelených**

**Khamoro
poosmé**

Romano Vodi

Literární cena Mileny Hübschmannové

Občanské sdružení Romea vyhlašuje soutěž literárních příspěvků v romštině. Za nejlepší z nich bude každoročně udělovat Literární cenu Mileny Hübschmannové.

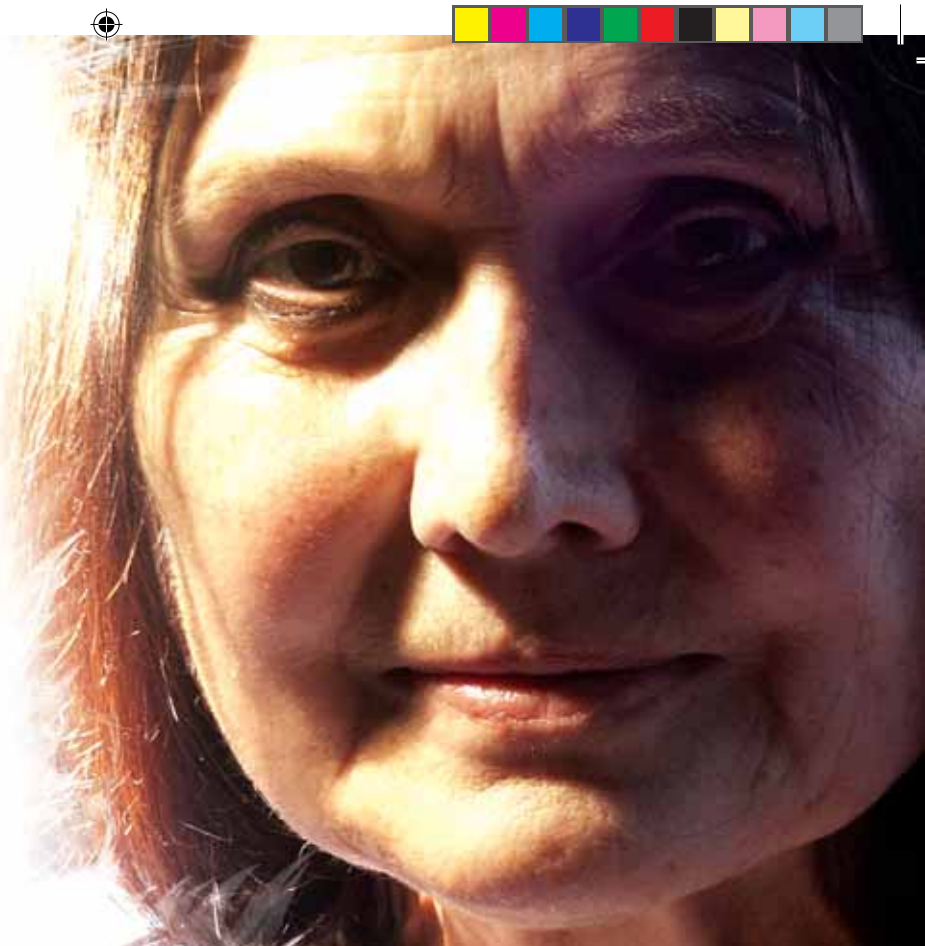
**Máte zájem přihlásit se a zkusit štěstí?
Pak neváhejte!**

1. Pošlete nám nejpozději do 6. června 2006 svoji povídku, prózu, báseň v rozsahu minimálně dvou a maximálně patnácti normostránek. Podmínkou je, že musí být v romštině a k ní přiložený volný překlad v češtině nebo slovenštině. Hodnotit se bude ovšem pouze romská verze!

2. Všechny příspěvky musí být napsány na stroji nebo počítači a odeslány poštou na adresu o.s. Romea, Žitná 49, Praha 1, PSČ: 110 00 a to tak, aby přišly skutečně nejpozději 6. června 2006 (neplatí tedy ty, které odešlete až 6. června!).

3. Na obálku připište heslo „Literární cena“.

4. Připojte velmi stručný životopis a zdůrazněte v něm, zda vám již někdy byly někde publikovány části vaší tvorby, či nikoliv.

MĚSÍČNÍK NEZISKOVÉHO SEKTORU

GRANTIS

celostátní periodikum věnující se neziskovým organizacím ve všech oblastech jejich zájmu • hlavní rubriky: Ekonomický a právní servis, Finance, Vzdělávání, Burza práce, Aktuální zprávy • rozhovory, ankety, reportáže, komentáře, zkušenosti ze zahraničí • pravidelné tematické přílohy

Více informací získáte na: www.neziskovky.cz,
e-mailu: icn@icn.cz nebo na tel.: 224 239 876.

ROMSKÝ HOLOKAUST

Genocida Romů a Sintů a rasismus v dnešní Evropě

25. 5.–16. 7. 2006 Národní galerie, Veletržní palác, Dukelských hrdinů 47, Praha 7

Ojedinělá dokumentární výstava ukazuje, jak nacistická genocida zasáhla do života Romů v evropských zemích. Dokonalé obrazové informace umožňují pochopit, jak se komplex nacistických hrůz promítl do osudů jednotlivých lidí a rodin. Na začátku cesty stála myšlenka o „čistotě rasy“, na jejím konci bylo půl milionu zavražděných Romů.

Výstava vypráví příběhy mužů, žen a dětí, které vražedná byrokracie vytrhla z obyčejného života a postupně je proměnila v čísla. Zachycuje podoby pronásledování v jednotlivých obsazených a kolaborujících státech. Přibližuje i pachatele a důsledky téměř dokonalé genocidy, s nimiž se v Evropě vyrovnáváme dodnes.

Výstava se skládá z více než osmdesáti velkoplošných panelů. Textová část je v angličtině, v češtině má každý návštěvník k dispozici zvukového průvodce.

Výstavu připravilo Dokumentační středisko německých Sintů a Romů. V Praze ji prezentuje Výbor pro odškodnění romského holokaustu, který je známý především snahou o odstranění velkovýkrmny vepřů z místa bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku.

Str. 1: obsah, editorial

Str. 2-3: události

- Neonacisté pochodovali Prahou
- Potíže Romů nutno řešit systémově
- ÚS: Lidé obvinění z diskriminace budou muset dále dokazovat nevinu
- Rusko: Dva útoky na Romy si vyžádaly čtyři mrtvé

Str. 4-5: reportáž

- Neděle za 500 korun
- Komunisté svolali v rámci své volební kampaně do Rokycan konferenci národnostních menšin

Str. 6-7: reportáž měsíce

Police zblila kandidátku zelených Kateřinu Jacques

Článek popisuje brutální zásah při antifašistické demonstraci na Palackého náměstí v Praze, při kterém policie zblila a zatkla vrchní ředitelku sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR Kateřinu Jacques, která se dlouhodobě zabývá ochranou práv Romů v České republice.

Str. 8-9: rozhovor

Projekt Podpora Romů v Praze

M. Dvořáková hovoří o projektu, který je zaměřen na podporu celoživotního učení a postupů umožňujících vyloučeným romským komunitám v Praze rovnoprávný přístup na trh práce. Dozvíte se, jaký je smysl projektu, jaké aktivity zahrnuje, jak se bude financovat a kdo na něm kromě slova 21 a našeho sdružení Romea spolupracuje.

Str. 10-11: komentovaná událost, anketa

Až doposud politici považovali Romy za neatraktivní voliče, teď však začínají pokukovat jejich směrem, není divu, vždyť podle průzkumu se více než 45 procent všech voličů vůbec nechystá k volbám.

Str. 12: zprávy ze světa

- Evropská komise pořádá stáž pro romské vysokoškoláky
- Oběti jsou pokutovány také
- Trest za popírání holocaustu v Rakousku

Str. 13: komentář

Jak slibovali

Vláda vyhotovila materiál, který by prý měl během dvaceti let pomoci vyřešit -) všechny problémy romských obyvatel České republiky.

Str. 14-17: pod povrchem

Slunce, hudba i tanec patří v květnu Khamoru

Každoročně se této hudební slavnosti, jejíž neodmyslitelnou součástí jsou i výstavy, filmy a další aktivi-

ty, účastní kapely z mnoha zemí, často z velkých dálek, loni například až z Indie.

Str. 18: sport

Mým vzorem je Brazilec Ronaldhino

Sedmnáctiletý Robert Kulena věnuje veškerý volný čas fotbalu. Ačkoliv začal hrát poměrně pozdě, až ve dvanácti letech, rychle se vypracoval a teď hraje v základní jedenáctce za Viktorii Žižkov.

Str. 19: našima očima

Sex s rozumem

Dnešní rubrika pro mladé čtenáře se zabývá antikoncepcí. Kromě odpovědí v anketě si můžete přečíst také názor autora rubriky.

Str. 20: putování za romskou duší

Život je boj

Mgr. Vojtěch Lalík pochází ze Slovenska, kde vyrůstal v osadě. Již třicet let žije v Praze. Pracuje jako poradce pro sociálně slabé občany. Svou práci má rád, i když je někdy velmi smutná.

Str. 21: hudební recenze

Na vlnách romského swingu

Na osmém festivalu Khamoro vystoupí špičkové jazzové uskupení kytarového virtuosa Angela Debarra. Na příjemné a virtuózně podané hudbě je znát vliv "latiny", romských lidových písní, moderní muziky i klasické hudby.

Str. 22: romské osobnosti

Emilie Hanáková

Na počátku transportů do koncentračních táborů odmítla nabídku uprchnout před transportem na Slovensko. Nakonec byla odvezena do Osvětimi a nevyužila možnost zůstat jako poloviční Romka na svobodě.

Str. 23: romské dějiny v datech

V nové historické rubrice se dočtete o tom, kdy a kde jsou zaznamenány první zmínky o Romech v českých zemích, a mnoho zajímavostí navrch.

Str. 24-25: kulturní stripky

- Nasyťte svou duši romskou literaturou
- KOA přichází s novým albem
- Po Židoch Cigáni aneb kniha plná svědectví
- Nová deska skupiny Deladap stojí za poslech
- Ve Skopje skončil 4. ročník romského filmového festivalu

Titulní obálka: Petr Hrdina

Zadní obálka: Jiří ARBE Miňovský

Mili čtenáři,

Tentokrát jsme museli na poslední chvíli učinit závažné rozhodnutí, zda vyměníme navzdory náporu času titul obálky a také jeden materiál uvnitř čísla za jiný. Navíc toto číslo putovalo do tiskárny a k vám dříve než v jiných měsících. Organizátoři osmého ročníku festivalu Khamoro si náš časopis Romano vodí a server www.romea.cz vybrali již potřeby coby mediální partnery. A protože nám zvyk velí dostát svým závazkům, čtyřstranu věnovanou průřezu všemi lety této

unikátní akce k vám hodláme dostat ještě před festivalem, nejspoději v jeho průběhu. Proto ten spěch.

Teď k těm důvodům spěšné výměny rozhodující, tedy titulní strany časopisu. Nebývá to zvykem a děje se tak v případech výjimečných, hodných zřetele. Když policista nasazený na dohlížení neonacisty organizované demonstrace napadne brutálním způsobem ženu, která přijde klidným, zákonným způsobem coby řádný občan tohoto státu vyjádřit svůj nesouhlas s nimi, je to pro nás jednoznačně důvod učinit vše, aby se o tomto podivném chování dověděli naši čtenáři. I vy, vaše děti, já nebo kdokoliv jiný můžeme být příště na místě Kateřiny Jacques. To, že v tomto případě jde o ředitelku vládní sekce pro lidská práva a kandidátku Strany zelených můžeme vnímat různě. Dokonce i tak, že jde o funkci v našem státě zatím tak nezásadní, že lidé pracující na těchto postech nejsou tak známí. Především ale tato skutečnost sehrává roli při nahlížení na reakce politiků a rychlost vyšetřování politováníhodného, ne však ojedinělého, do nebe volajícího chování policisty (CzechTek, případy útoků policistů vůči Romům atd.). Kateřina Jacques se stala obětí. Často se však ti, kdož nesou, nebo by alespoň měli nést odpovědnost za chování policistů, alibisticky snažili znemožnit právě jí a hledat argumenty, jak její správné volání po potrestání nejen jednoho dvou policistů i jejich kolegů, kteří útoku nezabránili, znevážit. Například polemikou nad správností jejího rozhodnutí vzít s sebou na demonstraci své nezletilé děti. Politici, stojící navíc před volbami, sice stáli všichni na straně oběti, ale jaksi jim ani v předvolebním boji o hlasy voličů nestálo za to vnímat věci v širším kontextu. Proč kromě Strany zelených nikdo z nich nepřišel vyjádřit svůj nesouhlas s aktivitami a demonstrací Národního odporu? Má snad voličský hlas členů tohoto zvláštního uskupení, často se chovajícího protizákonně, větší váhu než hlas voličů, vůči nimž se neonacisté vymezují? Jak to, že ve své valné většině politiky nezajímá, proč byl vůbec pochod Národnímu odporu povolen? Kolik účastníků nebo organizátorů držela policie na stanici v poutech připoutaných k topení tak jako Kateřinu Jacques? Po tom, zda někomu z těchto silných hochů a silných dívek nějaký jiný uniformovaný pan Čermák mlátil obuškem do zad, se asi ani nebudu ptát. Policisté stojící poblíž incidentu a také ti, kteří měli službu na policejní stanici, se chovali velmi obdobně jako ti, kteří zasahovali 17. listopadu na Národní třídě. Tenkrát nás to vyhnalo do ulic, teď by nás to mělo dohnat k vážnému zamyšlení nad tím, co si ještě necháme líbit, pokud se nás to bytostně netýká. Zodpovědnost občana stojí na něm samotném a padá s ním. Na jeho touze a odvaze připnout si trikolóru a jít do ulic nebo zodpovědnosti psát petice či jít k volbám. Jen budeme-li se chovat takto, uvědomí si policisté i politici sílu veřejného dohledu i pohledu. Hezký květen!

Jarmila Balážová

Foto: archiv J. Balážové

Krátce:**Karlovy Vary,
3. 5. 2006**

Grémium romských regionálních představitelů vyzvalo stát, aby zajistil přijetí „zvláštních opatření, která umožní příslušníkům romské národnostní menšiny přístup do všech rozhodovacích procesů a struktur veřejného života a skutečnou účast na řešení svých záležitostí.“

**Valašské Meziříčí,
30. 4. 2006**

Agentura podporovaného zaměstnávání Atta pomáhá klientům valašskomeziříčské charity při hledání zaměstnání. Služby agentury využívají nejen handicapovaní lidé, ale také Romové, osoby bez přístřeší nebo ženy na mateřské dovolené.

**Kralupy nad Vltavou,
27. 4. 2006**

Ve dnech 20.–21. dubna 2006 se uskutečnila v hotelu Sport v Kralupech nad Vltavou 2. krajská konference k romské problematice. Konference byla koncipována jako vzdělávací seminář s praktickou dílnou.

**Videň,
26. 4. 2006**

K jednomu roku vězení podminěně odsoudil dnes vídeňský soud bývalého poslance krajní pravice a bývalého vyššího armádního důstojníka Johna Gudenuse za popírání holocaustu.

**Praha,
26. 4. 2006**

Středočeský kraj vypsalo druhé kolo grantového řízení pro neziskové organizace, které poskytují v regionu sociální služby pro seniory a zdravotně postižené.

**Praha,
25. 4. 2006**

Schvalování antidiskriminačního zákona, který má lidem zajistit stejné zacházení bez ohledu na jejich rasu, pohlaví, sexuální orientaci nebo věk, sněmovna opět odsunula.

**Milovice,
23. 4. 2006**

Ústřední výbor Romské demokratické sociální strany (RDSS) rozhodl na svém IV. zasedání v milovické restauraci U Jelinků, že doporučí členům a sympatizantům RDSS, aby v červnových volbách podpořili kandidáty České strany sociálnědemokratické (ČSSD).

Foto: Michal Vlk

Neonacisté pochodovali Prahou

Praha, 1. 5. 2006

Přes 200 neonacistů z extremistické organizace Národní odpor se 1. května kolem 13 hodiny sešlo na Palackého náměstí v Praze. Od 11 hodin na ně zde čekalo kolem 400 jejich odpůrců. Policie neonacisty chránila kordonem těžkooděnců. Mezi oběma skupinami létaly lahve, kameny a rajčata. Neonacisté vyvolávali hesla proti komunismu a kapitalismu a skandovali „Národní odpor“. Jejich odpůrci volali „Pryč s fašismem, pryč s rasismem“ nebo „Černí, bílí, spojme síly“. Hlasitě se také ptali policie, proč chrání neonacisty. Organizátor neonacistického srazu Petr Kalinovský řekl před začátkem akce, že skinheadi se nebudou vyhýbat násilí. „Rozhodně se nebudeme vyhýbat násilí. Jsme ochotni přistoupit ke konfrontaci,“ řekl Kalinovský.

Oba tábory poté pochodovaly centrem Prahy na Kinského náměstí v Praze. Tam je policie opět oddělila zábranami, na místě byli připraveni těžkooděnci, policisté na koních, transportér a vodní dělo. Na začátku akce policie zadržela sedm skinheadů. Šest z nich je podezřelých z propagace fašismu, jeden z útoku na veřejného činitele.

Podle Ondřeje Cakla z organizace Tolerance a občanská společnost, který extremistické hnutí monitoruje a sledoval i tuto akci, by mělo ministerstvo vnitra zvážit případný zákaz Národního odporu. Srazy jeho členů by tak nebyly povoleny. Během demonstrace proti neonacistům byla zbita a zatčena vrchní ředitelka sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR Kateřina Jacques (*o incidentu píšeme na str. 6-7*).

Nacionalistická Národní strana uspořádala v Praze v den druhého výročí vstupu České republiky do unie 2. ročník pochodu proti EU. Zúčastnilo asi ho 50 příznivců krajní pravice.

V Sokolově bude mít pobočku střední škola sociálně-právní

Sokolov/Praha, 19. 4. 2006

Střední odborná škola sociálně-právní chce od září otevřít pobočku v Sokolově. Škola, která sídlí v Čáslavi, se zaměřuje zejména na vzdělávání romských studentů. S městem si už dojednala pronájem prostor v jedné ze sokolovských základních škol, jak informoval novináře sokolovský místostarosta Zdeněk Berka. „Nabídl jsem střední škole prostory ve 4. základní škole za obvyklé nájemné 500 korun za metr čtvereční a rok. Smlouvu máme zatím na rok, pokud vše půjde bez problému, budeme ji prodlužovat,“ řekl Berka. První studenti by ve škole měli zasednout už letos v září.

Romská kapela Gulo Čar proti ghettům

Praha, 27. 4. 2006

Své nové album Gipsy Goes to Hollywood dnes v zaplněném pražském Paláci Akropolis představila svým příznivcům brněnská romská kapela Gulo Čar. Jako host na křtu desky vystoupil Doug Wimbish, baskytarista slavné americké funkové kapely Living Colour, který si skupinu oblíbil a s nahráváním alba ji v roli producenta pomáhá.

Dnešní koncert ukončil turné kapely nazvané Likviduj! Tour, během nějž soubor od poloviny února koncertoval v řadě českých měst. Členové kapely žijí v brněnském romském ghettu a někteří z nich pracují jako terénní sociální pracovníci. Ve spolupráci se společností Člověk v tísni pojali koncertní sérii neobvyklým způsobem a rozhodli se přímo na koncertech informovat návštěvníky o životě v chudinské čtvrti.

Rusko: Dva útoky na Romy si vyžádaly 4 mrtvé

18. 4. 2006

Skupina asi 10 skinheadů 14. 4. brutálně napadla romskou osadu ve středním Rusku a zabila 2 její obyvatele. Útok, při kterém měli skinheadi železné tyče a basebalové pálky, se odehrál kolem 23. hodiny místního času, kdy skinheadi napadli Romy žijící na břehu řeky Akhtuba. Útočníci Romy bili železnými tyčemi. Výsledek jejich brutálního útoku je tragický: Muž a žena byli na místě mrtví, další dva Romové byli převezeni s těžkým zraněním do nemocnice. O 4 dny později v Kuzněcovce na severozápadě Ruska zastřelil muž dva Romy. Po útoku byl zatčen a z vraždy obviněn 23letý majitel lovecké pušky. Svou zbraní způsobil romským bratrům ve věku 26 a 27 let zranění, kterým v nemocnici podlehl. Vyšetřovatelé sdělili, že střelec byl v době zločinu opilý. V oblasti v poslední době sílí nacionalistické a rasistické výzvy. Od počátku roku bylo v Rusku spácháno kolem stovky rasistických útoků, jejichž obětmi se stalo 92 lidí. Čtrnáct z nich napadení nepřežilo. I na základě této otřesné bilance byla v ruském parlamentu vytvořena zvláštní skupina pro boj proti rasismu.

Foto: Internet

ÚS: Lidé obvinění z diskriminace budou muset dále dokazovat nevinu

Brno/Praha, 26. 4. 2006

Lidé žalovaní v občanskoprávních sporech pro diskriminaci jiných kvůli víře, rase nebo pohlaví budou muset nadále před soudy dokazovat svou nevinu, ačkoli v českém právu jinak převládá opačný postup, kdy žalobce dokazuje vinu žalovaného. Ústavní soud odmítl zrušit sporné ustanovení občanského soudního řádu. Podle jeho doslovného znění mají soudy považovat tvrzení o diskriminaci za prokázaná, pokud při řízení nevyjde najevo opak. ÚS ale upozornil, že formulace soudního řádu je nepřesná a je třeba ji vykládat nikoliv doslovně, ale s rozmyslem. „I když toto ustanovení poněkud znevýhodňuje toho účastníka řízení, který je žalován pro diskriminační jednání, není jím porušen princip provnosti v řízení,“ zdůvodnil asistent předsedy ÚS Tomáš Langášek, proč soud ustanovení nezrušil. Zrušení jednoho odstavce ustanovení navrhl Krajský soud v Ústí nad Labem. „Pokládám ustanovení za chybné,“ řekl ústecký soudce Milan Zamrazil. Podle něj přenáší důkazní

břemeno, tedy povinnost prokázat vinu či nevinu, ze žalobce na žalovaného, který je tím znevýhodněn. Nemůže totiž předvídat podobné obvinění a předem shromažďovat důkazy. „Dotaženo ad absurdum by to mohlo zajít tak daleko, že budou čišníci chodit ve dvou, s mikrofonem a s kamerou,“ uvedl s nadsázkou Zamrazil. „Takové úvahy jsou liché,“ odmítl to zpravodaj Miroslav Výborný s tím, že to od potenciálních žalovaných nikdo neočekává. Poslanecká sněmovna, Senát i ministerstvo spravedlnosti podporují současnou právní úpravu. Má prý umožnit diskriminovaným jakožto slabší straně sporů snáze se domoci spravedlnosti.

Do roku 2025 by se podmínky Romů měly srovnat s většinou

Praha, 11. 4. 2006

Podmínky Romů by se měly do roku 2025 výrazně zlepšit a srovnat s životními podmínkami většiny obyvatel ČR. Příslušníci menšiny by měli mít například stejný přístup ke vzdělání, měla by znatelně klesnout jejich nezaměstnanost a měli by mít zastoupení ve všech vrstvách společnosti. Počítá s tím návrh zásad, kterými by se měly vlády v příštích 20 letech při integraci Romů řídit.

Krátce:

Kladno/Beroun,
19. 4. 2006

V areálu bývalých kasáren v Berouně dnes otevřeli komunitní centrum. Pod jednou střechou tam sídlí poskytovatelé sociálních služeb. Na jeho zřízení získala berounská radnice dotaci 18,7 milionu korun z evropských fondů, dalších zhruba 1,9 milionu korun poskytlo ministerstvo pro místní rozvoj.

Praha,
11. 4. 2006

Více lidí by si do pěstounské péče vzalo raději dítě s menším postižením než romské dítě, jak řekla Jaroslava Máliková z nadace Rozum a cit.

Potíže Romů nutno řešit systémově

Praha, 28. 4. 2006

Pokud Česká republika nezačne problémy Romů systematicky řešit, budou se rozdíly mezi většinou společnosti a romskou komunitou výrazně prohlubovat. Vyplývá to z dosavadních výsledků výzkumu romských lokalit, které pro ministerstvo práce připravuje společnost sociologa Ivana Gabala. Autoři analýzy v první fázi výzkumu vytipovaly zhruba 360 míst, v nichž již existují nebo by mohla vzniknout romská chudinská ghettá. „Život v takových lokalitách je návykový jako drogy. Jejich obyvatelé nejsou schopni si sami pomoci. Nyní se sklízí důsledky neřešení stavu z posledních let,“ řekl ČTK Gabal. Podle něj vznik romských ghetť není otázka multikulturní tolerance, ale sociální problém, který je nutné řešit systémově.

Podle výzkumu Rozvojového programu OSN (UNDP) mají sice Romové v ČR lepší podmínky než v jiných postkomunistických zemích, i tak je ale propast mezi nimi většinou velká. Pod hranici chudoby žije čtvrtina Romů, z většinové společnosti osm procent lidí. Školní docházku podle UNDP dokončila čtvrtina Romů, ve zbytku společnosti tři čtvrtiny osob. Na člena romské domácnosti připadá průměrně 21 metrů čtverečních, v ostatních rodinách 29 metrů čtverečních. Každá desátá romská domácnost nemá zajištěn odpad vody. Dluhy Romů na nájmu a elektrické představení v průměru pětinu měsíčního příjmu jejich domácnosti. Léky si podle průzkumu nemůže kvůli jejich ceně dovolit osm procent příslušníků většiny a 27 procent Romů.

Neděle za 500 korun

Rokycany, městečko jen kousek od Plzně, přilepené k dálnici i k důležité železniční trati. Žije tam velice početná romská komunita s významnými představiteli jak z politické (Giňovci), tak kulturní sféry (např. skupina Kale) či duchovním zázemím (pravoslavný pop David Dudáš). Ideální místo pro volební kampaň komunistů. Proč ne?

Nebývalý zájem

Na pozvánce stálo: 22. 4. 2006: Konference národnostních menšin, aneb Jak se žije Romům? Hlavním řečníkem byl PhDr. Miloslav Ransdorf, CSc., europoslanec, přezdívaný chodící encyklopedie. Bylo nasnadě, že tento politický baleták to tu vůbec nebude mít lehké.

U dveří sokolovny, místa konference, se tlačily desítky Romů. Dožadovali se vstupu. Urostlá čtveřice zjevně najaté ochranky jim ale nedala šanci. Jako zvaná jsem vyfasovala desky s poznámkovým blokem stejně jako zhruba pět set dalších návštěvníků, většinou Romů.

Čekání v zakouřeném předsálí mě vytlačilo na prosluněný chodník. Tam byl vstup pouze bez darovaných dešek. „Oni courají schválně sem a tam a tvrdí, že tu poukázku ještě nemají,“ naklonil se ke mně jeden ze svalovců. „Musíte to také nechat tady.“ V deskách byla totiž poukázka na oběd a zároveň na pět set korun českých.

Miloslav Ransdorf se na konferenci připravil

Dopolední část konference se těšila velké účasti

Na pódiu a pod ním

Úderem desáté se v přeplněném sále ozvala píseň skupiny Kontrast. V půl jedné nacté zasedli na pódiu nad plně obsazený sál hlavní organizátoři akce. Kromě europoslance Ransdorfa člen výboru Sdružení Romů a národnostních menšin Štefan Tišer, jeho romský kolega Jaroslav Bugoš a ústecký zastupitel-gadžo Pavel Vodsedálek. Moderátorství se ujala elegantní Helena Suchá.

Europoslancův projev se nesl spíše na vlnách snahy Romy zaujmout než naznačit spoluúčast na jejich problémech. Víc než polovinu sálu to bylo „fuk“, u stolu nad chlebičky běžela zcela běžná konverzace. Ani ostatní přednášející neměli větší štěstí na posluchače, ač dva z nich byli Romové. Potlesk zabouřil jen v případech, kdy se kritizovala majorita.

Jaroslav Bugoš měl například úspěch, když zdůrazňoval, že je třeba, aby Romové sami řešili svoje problémy a nenechali „bílé“ tyto problémy řešit za ně. Podle řečníka jsou romské organizace v nevýhodě, protože Romové neumějí napsat projekt. Kromě všeobecně známých témat, jako jsou nezaměstnanost, problémy s bydlením a vzděláváním, přidal údajný problém starých rodičů. „V celé naší republice nenajdete ani jeden domov důchodců pro Romy a soužití s Neromy v domovech důchodců nebývá pro tyto staré lidi nic příjemného.“

Ke konci prvního vstupu blondatá Helena Suchá vyzvala přítomné Romy k diskusi: „Chceme znát vaše názory, napište na papír jméno a téma příspěvku.“ Po čtvrt hodině náladových písniček skupiny Kontrast blondýnka zahlásila první jméno: Marta Tulejová.

Těžký kalibr

„... Kamkoli přijdeme, slyšíme: Romové, vzdělávejte se!“ – od mikrofonu prohlásila paní Tulejová, jedna ze zakladatelů kolínské romské střední školy. „Ale k tomu nám musíte dát podmínky! Do školy se dá chodit pouze v případě, když člověk nemá jiné starosti!“ Další její slova se obrátila proti proromsky zaměřeným „bílým“ organizacím: „Moc dobře ví Člověk v tísni, proč tady není. On je ten největší, který nám krade. Dostává tolik, že by měl být ten problém alespoň částečně vyřešen. V této republice je romských organizací přes dvě stě, ony se snaží, ale nedosáhnou na ty finance, protože jsou tu proromské organizace, které umějí tak skvěle zpracovat projekt, že když já ho zpracovávám, nemám šanci.“ Sklízí potlesk celého sálu.

„Nemohu se vším souhlasit, Neromové se také musejí učit psát projekty. Dále základní školy i rekvalifikace jsou zdarma,“ oponuje Helena Suchá a záhy dává zvednout ruku těm, kteří by byli ochotni jít ihned do školy nebo na rekvalifikaci. Zvedne se váhavě asi padesát rukou. Ten samý počet se vztyčí po otázce, kolik by jich chtělo jít okamžitě pracovat.

Z pléna se ozývá námitka, že by byli ochotni pracovat za stejný peníz jako Neromové, tedy za osmnáct tisíc.

„Ani já nemám těch osmnáct tisíc,“ snaží se kontrovat „bílý“ ústecký zastupitel Pavel Vodsedálek. Zdá se, že pro přítomné je virtualita inzerovaného průměrného platu překvapením.

I tak si ale ústecký zastupitel naběhl. Sál začal kritizovat jeho roli v kauze Matiční.

„Proromské organizace nám kradou peníze,“ prohlásila Marta Tulejová

Marně se brání, že není v jednom pytlí s ODS, s vedením města, které dává peníze raději na sportovní stadiony než na řešení například romského bydlení v inkriminované ulici. Pak se neudrží. „Přijďte se tam podívat, v jakém stavu to tam je. Bylo to opravené za patnáct milionů. Já jsem tam doprovázel zahraniční europoslance a ti se divili, co by ještě ti Romové nechtěli, když jim dáváme takové věci. Já sám žiju v osmipatrovém baráku, kde bydlí šest romských rodin. Tři rodiny normálně pracují, dvě jsou na podporách a třetí přijela odněkud ze Slovenska a je to děs a hrůza, co v tom baráku dělá. Já se snažím přesvědčovat

ty bílé rodiny, aby zůstaly, protože ony se po zkušenostech chtějí odstěhovat, ať si je tam prý klidně ghetto. Ale já jsem pro, aby Romové nebyli separováni.“

Požár diskuse se snaží hasit Ransdorf: „Měli bychom poděkovat tomu, kdo se stal symbolem naděje a dokázal, že ty bariéry, které se budují, nemusí platit. Chtěl bych tedy poděkovat Vlastiku Horváthovi.“

A znovu Lety

Slova ujmá Marie Gajlová, předsedkyně Sdružení Romodrom, a přechází s útokem přímo na „hasiče“. „Pane Ransdorfe, vysvětlíte nám svůj názor na Lety!“ Zastávce názoru, že v Letech nebyl vyhazovací tábor, i když tam vládly hrůzné hygienické podmínky, nakonec po opakovaném vysvětlování zdůrazní, že peníze, které by byly investovány do zbourání prasečáku, by měly být převedeny na zřízení zvláštního fondu na vzdělávání romských dětí. Sál však tvrdí, že stát má mít peníze na obojí. Když se záležitost vyhrotila na ostří nože, zasahuje

Helena Suchá: „Kdo z vás by zrušil ten prasečák, i kdyby Romové přišli o práci, protože symbolika je víc než pracovní příležitosti a všechno ostatní? Zvedněte ruku!“ Ruku zvedá asi každý pátý.

Paní Suchá zdůrazní demokratický princip, že přehlasovaná menšina se musí přizpůsobit. Po otázce, kdo z přítomných někdy byl v Letech, se zvedá dvacet rukou, patřících převážně novinářům a aktivistům.

Smažený kuřecí řízek s pětistovkou

Moderátorka zahlásí, že při obědě (na poukázku) bude též vyplaceno tzv. cestovné, tedy oněch 500 Kč. Když ve 14.00 startuje odpolední část, z původních pěti set přítomných zůstává stěží padesát. Chybí i Ondřej Giňa.

Nicméně diskuse pokračuje. Konečně s konstruktivním návrhem přichází student vysoké školy Robert Stojka. Má zato, že je potřeba, aby se Romové sami účastnili výstavby svého bydlení a řešení právních a sociálních záležitostí. Navrhuje zřizování jak romských firem, které by stavěly domy pro Romy, tak center při samosprávních či správních úřadech, kde by byli Romové v pozicích například právníků, terénních či pedagogických pracovníků. Tam by mohli Romové přicházet pro pomoc.

Dr. Ransdorf myšlenku považuje za důležitou a slibuje intervenci v Evropském parlamentu.

Marie Gajlové záleželo hlavně na likvidaci prasečáku v Letech

Monika Berkýřová versus Jaroslav Bugoš

Miloslav Ransdorf po dvou dnech telefonicky odpovídá, že byl s konferencí velice spokojen. Zaujala ho velká účast a potřeba Romů řešit svoje problémy. Bude iniciovat zřízení romského centra v Bruselu.

Paní Helena Suchá si z akce bere ještě jedno ponaučení: výplata peněz musí být příště posunuta na konec konference.

Můj závěr. Navzdory všeobecné alergii na neromské aktivisty sklídila největší ovace Lucie Fremrová, Neromka ze Sdružení Romů na Moravě.

Police zbila kandidátku zelených Kateřinu Jacques

Při antifašistické demonstraci na Palackého náměstí v Praze policie zbila a zatkla vrchní ředitelku sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR Kateřinu Jacques. Kateřina Jacques se kromě jiného dlouhodobě zabývá ochranou práv Romů v České republice. Podle policie narušovala „klidný průběh neonacistického pochodu“.

Policejní nakládačka

Čtyřiatřicetiletá Kateřina Jacques, která figuruje na druhém místě pražské kandidátky Strany zelených za lidem strany Martinem Bursikem, nesla spolu s dalšími asi deseti kolegy z Palackého náměstí na Moráň transparent s protineonacistickým heslem „Zelení proti neonacismu“. Před nimi šel policejními těžkooděnci chráněný neonacistický průvod.

Nejdříve skupinku „zelených“ zastavila skupina asi 10 těžkooděnců. „Tito těžkooděnci se vzápětí prohodili s policisty v běžných uniformách,“ popsal začátek incidentu Michal Uhl. Policisté trvali na tom, aby skupinka z místa odešla a nedělala problémy. „Neonacisté od nás byli odděleni kordonem policistů a k ničemu nemohlo dojít,“ uvedla ještě týž den Kateřina Jacques.

Nejaktivnější byl policista s číslem 232036 – Tomáš Čermák, který Kateřinu Jacques fyzicky napadl v momentě, kdy neonacisté byli již dávno pryč a klidně pochodovali Prahou dál.

Spolu se svým kolegou nejprve Jacques narazil na dům a potom ji již sám srazil na zem, kde se jí snažil nasadit pouta. „Válel se po ní, bil ji tonfou, snažil se ji přidusit

a podobným způsobem překonat její odpor, protože se pochopitelně začala bránit,“ vypověděl na policii Michal Vlk, svědek zákroku a novinář pracující pro Britské listy. „Snažil jsem se jí pomoci, ale nestačil jsem nic udělat, protože mě okamžitě narazili na stěnu. Drželi mě a říkali, že ten policajt je magor, že ho

Výroky policistů na adresu Kateřiny Jacques

„Slečinka dostala přes držku... je chytrá jako rádio... asi spala v knihovně, že je tak chytrá.“

Výrok policisty č. 301954 na adresu novináře z Britských listů, poté co ho bezdůvodně zadržel

„Já nebudu někde na internetu, kurva.“

znají a že to přehání, ale ať ho neprovokují, že si potom můžeme podat stížnost na Inspekci MV,“ uvedl pro Romano vodi Petr Slunečko, další svědek události. „Pustili mě, až když Katku nakládali do auta a on ji zase mlátil. Nakopl jsem ho a v tom momentě mě opět srazili k zemi,“ popisuje událost Petr Slunečko. Ten je nyní vyšetřován kvůli napadení veřejného činitele. Jeho advokát Tomáš Korběl však tvrdí, že v okamžiku, kdy policista překračuje pravomoc veřejného činitele, nepodléhá statutu veřejného činitele, což je v zákoně striktně uvedeno.

Kateřina Jacques byla na služebně ve Vyšehradské ulici připoutána k topení a podle vlastních slov znovu bita. Pak byla na vlastní žádost odvezena do nemocnice. Po vyšetření se vrátila na služebnu. Policisté byli údajně opět ironičtí a hrubí. „Slečinka dostala přes držku... je chytrá jako rádio... asi spala v knihovně, že je tak chytrá,“ uráželi Jacques policisté.

Fotografování zakázáno

Po incidentu byl zadržen novinář Michal Vlk pracující pro Britské listy, který celý zákrok fotografoval a natáčel. „Teď jste ohrozil moji bezpečnost, že jste mě fotografoval, a já vás předvedu,“ řekl policista a novináře odtáhl do auta, kde dále situaci komentoval slovy: „Já nebudu někde na internetu, kurva.“

Rychlá reakce politiků. Proč?

Ještě týž večer navštívil Kateřinu Jacques ministr vnitra František Bublan a omluvil se jí. Zasahující policista byl postaven až do úplného vyšetření případu mimo službu. Případ začala okamžitě šetřit Inspekce MVČR. Jacques se omluvil i premiér Jiří Paroubek. „Zasahující policista jednal zřejmě

v přechodném pominutí myslí, to, co provedl, je neomluvitelné a myslím si, že by měl odejít od policie," uvedl premiér.

„Velice mne zaráží přístup policie. Vystupuje na ochranu povolené demonstrace extremistů natolik horlivě, že potlačuje pokojný protest těch, kteří nesouhlasí," uvedl šéf Strany zelených Martin Bursík.

K okamžitému vyvození nekompromisních důsledků z tohoto incidentu vyzvali Bublan například vládní zmocněnec pro lidská práva Svatopluk Karásek, poslankyně Taťána Fischerová, senátoři Martin Mejstřík, Jaromír Štětina, Josef Jařab a další. Ministr spravedlnosti Pavel Němec považuje zbití Jacques za „neuvěřitelný exces". Incident odsoudila místopředsdkyně ODS Miroslava Němcová.

Nad rychlou reakcí politiků se pozastavují ve svém společném prohlášení organizace Liga lidských práv, Otevřená společnost, o. p. s., Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, Romea a Open Society Fund. Organizace jsou toho názoru, že jednání Paroubka a Bublana je prvoplánové a současný systém prověřování policejních deliktů nefunkční. Veškerá podezření z trestné činnosti policie totiž vyšetřuje opět policejní orgán, konkrétně Inspekce MVČR.

Romské organizace protestují

K protestům se přidaly i romské organizace, které kromě odsouzení brutálního zákroku rovněž poukazují na laxní přístup policie proti samotné neonacistické demonstraci. „Brutální napadení matky dvou dětí, která protestovala proti demonstraci pravicových extremistů, znovu odkrylo nejen nebezpečí těchto skupin, ale rovněž skutečnost, že se příslušné orgány zatím nedostatečně zabývají možností organizace, jako je Národní odpor, zakázat a jejich setkání nepovolovat," uvedla předsdkyně sdružení Romea Jarmila Balážová.

„Jsme přesvědčeni, že zasahující policista by měl s okamžitou platností odejít od policie a být trestně stíhán za ublížení na zdraví a přihlížející policisté by měli být

dle práva potrestáni," uvádí se v prohlášení, které vyjadřuje stanovisko šesti romských sdružení z Chomutova (Rada Romů města Chomutova, Nara, Romano rat Cil, Manuša a Mania).

Ostrý nesouhlas s praktikami Policie ČR vyjádřilo rovněž občanské sdružení Athinganoi.

Zatloukat, zatloukat, zatloukat

Zdá se, že špičky policie v prvních chvílích vůbec nepochopily, co brutální zásah spustí za negativní reakce, a to i z nejvyšších vládních kruhů. V jejich prvních prohlášeních se zračí jistota beztrestnosti

policejních excesů. Den po zákroku pražská policie tvrdila, že měla důvod k tomu, aby vůči Jacques „nějakým způsobem" zasáhla.

Policista Tomáš Čermák trvá na oprávněnosti svého brutálního zásahu. „Uvedená paní nerespektovala výzvy policisty, strhla mu služební odznak a zahodila do davu. Proto proti ní byly použity donucovací prostředky," řekl jeho obhájce Jaroslav Janeček. Čermák byl prý navíc ze zadu nakopnut do hýždí a je v pracovní neschopnosti.

„Z fotodokumentace pořízené náhodným svědkem vyplývá naprosto nezvratně, že k napadení došlo bez zjevného důvodu přesně ve 13:41:47. Z fotografií je zřejmé, že policista má zřetelně stále svůj odznak na uniformě," uvedl advokát Kateřiny Jacques František Korbel.

Policista bude stíhán

Inspekce ministerstva vnitra ukončila v pátek 5. května vyšetřování a navrhla stíhání policisty ze zneužití pravomoci veřejného činitele a ublížení na zdraví. Premiér Jiří Paroubek současně oznámil, že padnou další obvinění a také že bude pozastaveno povýšení policejního prezidenta Vladislava Husáka na generála.

Minirozhovor:

Kateřina Jacques:

Tvrzení policie, že jsem narušovala klidný neonacistický pochod, je skandální

Můžete mi popsat svoje pocity a myšlenky během zákroku? Byly vůbec nějaké?

Celý zákrok byl pro mě absolutně nečekaný. Do poslední sekundy jsem nepočítala, že se něco takového může stát. Takže v prvních vteřinách jeho útoku jsem byla absolutně v šoku. Pak jsem myslela na to, že ho nesmím kopnout, že mu nesmím ublížit, protože pak by to byl útok na veřejného činitele.

Co vaše děti? Kdy jste se s nimi viděla a co na to říkaly?

Děti jsem viděla až večer u Michala Uhla, který se o ně postaral a odvezl k sobě domů. Byly úměrně k situaci už klidnější, protože jim řekl, že maminka už jede a že je v pořádku. Na služebně ve Vyšehradské ulici jsem policistům řekla, že tam zůstaly moje dvě děti. Oni mi opakovaně řekli, že je to nezajímá.

Co říkáte rychlé reakci ministra vnitra?

Ministr vnitra František Bublan mě navštívil hned ten večer u Uhlů. Říkala jsem mu, že jsem si vědoma toho, že kdybych byla neznámá Maruška Nováková, tak že nepříjde. On mě ujistil, že by se tak zachoval i u někoho jiného. Nemám právo to nějak zpochybňovat, ale samozřejmě mě to napadlo, že jsem taková protekční oběť.

Co říkáte chování a vyjádřením policejních špiček těsně po zákroku?

Absolutně jsem nespokojená s tím, jak o mně mluvili na začátku policejní mluvčí. Neměl detailní informace, neobtěžoval se nic zjistit a rovnou veřejnosti sdělil, že jsem se něčeho dopustila, a že jsem dokonce narušovala klidný neonacistický pochod, což je samo o sobě naprosto skandální. Nepřipouštěl vůbec tu variantu, že jsem se ničeho nedopustila.

Jaký máte názor na vyšetřování excesů policistů policejním orgánem, Inspekcí ministra vnitra?

Já s tím, že není samostatný orgán k šetření deliktního chování policistů, mám již léta problém. Výbor Rady vlády pro lidská práva vypracoval podnět, kde je popsáno, v čem problém tkví a jak je to řešeno v jiných zemích. Podle mě a Strany zelených by měl existovat samostatný orgán. Vyšetřování Inspekce MV není přesvědčivé a není dostatečné.

Jak se stavíte k povolování neonacistických demonstrací a setkání?

Principiálně s konáním takových akcí nesouhlasím. Já je nepovoluji ani nemám tu možnost je zakázat. Chodím tam vyjadřovat svůj občanský postoj, svůj nesouhlas. Příště půjdu zase.

PhDr. Kateřina Jacques

ve sněmovních volbách v roce 2006 dvojka na pražské kandidátce Strany zelených

Narozena 1971, vdaná, 2 děti

Vzdělání:

- Obor politologie a překladatelství/tlumočnictví němčiny na FF UK
- za diplomovou práci na téma „Srovnání výkladů Palackého Českých dějin" získala Bolzanovu cenu.

Zaměstnání:

- působila v pražském Goethe Institutu
- od roku 2003 zaměstnankyní Úřadu vlády ČR jako odborná referentka odboru pro lidská práva
- v roce 2005 jmenována ředitelkou kabinetu místopředsedy vlády
- od roku 2006 ředitelkou sekce pro lidská práva a rovné příležitosti

Tomáš Čermák,

policista s číslem 232036

- u policie od roku 1987
- před rokem 1989 působil v pohotovostním pluku tehdejší Veřejné bezpečnosti (VB). (Pohotovostní pluky VB se před rokem 1989 podílely na potlačování demonstrací odpůrců režimu.)
- V roce 1988 odešel do civilu a k policii se vrátil až v březnu 1990
- Od té doby sloužil jako řadový policista většinou na ulici a zpracovával jednoduché spisy

Projekt podpora Romů v Praze

Projekt, který byl podpořen z programu Evropské unie **EQUAL**, je zaměřen na podporu celoživotního učení a postupů umožňujících vyloučeným romským komunitám v Praze rovnoprávný přístup na trh práce.

Jde o projekt, který se snaží novým a komplexním způsobem dát šanci všem pražským Romům, kteří mají zájem se vzdělávat a najít si zaměstnání.

Jeho hlavními cíli jsou:

- odstranit diskriminaci a nerovnosti na trhu práce, kterým je romská komunita vystavena
- oslovit pražské zaměstnavatele
- podporovat Romy všech věkových kategorií při vstupu na trh práce a při získávání kvalifikace, vzdělání a zaměstnání
- zvýšit zaměstnanost Romů v Praze
- na základě zkušeností vytvořit inovativní model vzdělávání a zaměstnávání

Rozhovor
s Michaelou Dvořákovou (28 let),
koordinátorkou projektu
Podpora Romů v Praze při vstupu na trh
práce za Slovo 21

Dobrý den, Mišo; představte prosím našim čtenářům smysl projektu, který jste vy a vaši partneři právě začali realizovat.

Hlavním smyslem našeho projektu je vytvořit komplexní model zaměstnávání a vzdělávání Romů; ten v současné době totiž vlastně neexistuje! Tohoto cíle bychom chtěli dosáhnout prostřednictvím mnoha různých aktivit, které jsou v projektu obsaženy. Celkově by měla tato naše i našich partnerů tříletá snaha zlepšit uplatnění pražských Romů na trhu práce a zvýšit jejich vzdělanost a kvalifikaci.

Proč vůbec do projektu Slovo 21 „šlo“?

Slovo 21 se rozhodlo žádat o podporu v rámci CIP EQUAL právě proto, že již dlouho zná romskou problematiku na území hlavního města Prahy, pracuje s ní a uvědomuje si, jak je špatné, že neexistuje žádný komplexní model zaměstnávání a vzdělávání Romů. Navíc, jak už jsem řekla, se jedná o projekt tříletý, který umožňuje plánovat dlouhodobě a během projektu zjistit takzvané „best practices“ – nejlepší postupy, které se během trvání projektu dají prověřit v praxi, vyhodnotit

Michaela Dvořáková

a aplikovat do budoucna jako ty nejfunkčnější.

Takže ještě trochu podrobněji k zaměření projektu: jakých konkrétních cílových skupin se tedy týká?

Hlavní cílovou skupinou jsou jednoznačně pražští Romové, jejichž problematikou se Slovo 21 zabývá již několik let. Jednotlivé aktivity projektu jsou zaměřeny na žáky základních škol, mladé Romy a studenty, na nezaměstnané, na romské ženy, pracovníky malých neziskových organizací, na zájemce o rekvalifikační kursy, na zájemce o práci v médiích a podobně. Projekt bude mít ale samozřejmě dopad také na partnerské organizace, na další české i zahraniční neziskové organizace, na širokou majoritní veřejnost – a také logicky na státní správu a samosprávu.

Není to málo – zaměřit se pouze na Prahu a pražské Romy?

Jde o to, že takto vymezené zaměření je jednou z podmínek programu EQUAL. Podané žádosti o podporu mohly být zacíleny buď na hlavní město Prahu, nebo na zbytek České republiky. A vzhledem k tomu, že Občanské sdružení Slovo 21 působí v Praze, kde zná dobře místní romskou komunitu i spolupracující organizace, bylo logickým vyústěním vybrat právě Prahu.

Můžeme přejít ke stručné charakteristice konkrétních aktivit, které projekt zahrnuje? Co všechno mohou od vás pražští Romové očekávat a v jakých oblastech jim můžete pomoci?

Aktivít je obrovské množství.

V první fázi projektu se zaměřujeme především na vzdělávací a poradenské aktivity – například tolik potřebné kursy přípravy k přijímacímu řízení na vysoké školy pro romské studenty; oborově zajímavé a atraktivní rekvalifikační a kvalifikační kursy; motivační poradenství; školení terénních zprostředkovatelů práce a podobně.

V další fázi je plánováno otevření Internetového centra, kam budou moci romští zájemci o práci přijít a kde jim vyškolení pracovníci rádi pomohou s vyhledáním pro ně vhodného uplatnění, ale i s prací na počítači, s orientací v Internetu a podobně.

Dalším logicky navazujícím výstupem bude Internetová burza práce, která bude velmi účinným způsobem napomáhat rychlému hledání pracovního uplatnění pro ty, kteří to budou potřebovat. Na závěr projektu bude spolu se zahraničními partnery zpracována mezinárodní studie se zjištěnými poznatky a výsledky všech jeho aktivit, a poté bude následovat návrh inovativního modelu vzdělávání a zaměstnávání Romů.

Kdo se na projektu kromě Slova 21 coby hlavního příjemce ještě podílí? Mohla byste nám představit ostatní české partnery projektu?

Se Slovem 21 na tomto projektu spolupracuje pět dalších českých partnerů: hlavní město Praha, občanské sdružení Romea, občanské sdružení R-Mosty, Základní škola Praha 3, Úřad městské části Praha 3.

Jaké s nimi máte zkušenosti, proč jste si vybrali zrovna je – jste „provázáni“ již nějakou dřívější spoluprací?

S těmito všemi národními partnery Slovo 21 již v minulosti spolupracovalo; hlavním kritériem pro jejich výběr byla jejich serióznost, znalost problematiky – a také právě naše předchozí spolupráce, která byla vždy výborná. Máme k sobě důvěru, známe se, vycházíme si vstříc. A to je přece velmi dobrý základ pro kvalitní spolupráci i na tomto poli.

V materiálech k projektu jsem objevila také zahraniční partnery. Představíte nám je? Jaká je vlastně jejich úloha v „pražském“ projektu a čím se zabývají ve své mateřské zemi? Byli někdy v ČR, nebo sem plánují teprve přijet?

Do našeho českého projektu byli přizváni dva zahraniční partneři – z Portugalska a ze Slovinska. V případě Portugalska se jedná o Município de Coimbra – Město Coimbra, které připravilo velmi zajímavý projekt vesničky, jež je jakousi přestupní stanicí pro Romy ze sociálně slabšího prostředí. Ti zde rok nebo dva žijí a poté se začlení do života města Coimbra. Slovinský partner – Regional Development Agency Mura – zase připravil projekt, jehož nosnou aktivitou je vytvoření statutu romských mentorů – obdoby romských poradců v ČR, a vytvoření Romského vzdělávacího centra. Oba zahraniční partneři již byli v Praze na pracovním jednání, známe se, spolupracujeme průběžně. Navíc – další mezinárodní setkání v České republice je naplánováno na květen 2006.

Tedy se věnujme otázce financování. Jaký objem finančních prostředků je na projekt vyčleněn a odkud peníze plynou?

Na celé tři roky je pro tento projekt a veškeré jeho aktivity vyčleněno přes 26 milionů korun.

Všechny projekty podpořené z programu CIP EQUAL jsou financovány 50 % z rozpočtu Evropské unie a 50 % ze státního rozpočtu dané země – v našem případě tedy České republiky.

Co konkrétně má podle vašich plánů v nejbližší době přinést Romům tento projekt, jehož příjemcem je Slovo 21 a partneři?

Romům by měl projekt přinést zejména zlepšení jejich adaptability na trhu práce, jejich lepší uplatnění na tomto trhu a v neposlední řadě také otevření širších možností vzdělávání. Vzdělávání totiž úzce souvisí s jejich následným zapojením do trhu práce, s vylepšováním jejich pozice na trhu práce a s postupným narovnáváním nevhodného poměru na trhu práce ve smyslu většina – menšina. V současné době jsou totiž pracovní příležitosti pro různé skupiny obyvatel různé; menšiny jsou na tomto poli u nás z rozličných důvodů stále diskriminovány – ať již z důvodů své etnické příslušnosti, nedostatečného vzdělání, praxe, zkušeností či nepostačujících dovedností a znalostí.

Kdy projekt začal a dokdy potrvá jeho financování? Co se bude dít poté, až projekt skončí?

Po přípravné fázi, takzvané Akci 1, kdy se vybírali národní i mezinárodní partneři a upřesňovaly konkrétní aktivity projektu, začala v srpnu 2005 takzvaná Akce 2 a 3; zde už jde o konkrétní realizaci samotných aktivit.

Projekt potrvá do roku 2008. Po jeho skončení se budeme snažit o vytvoření a předání komplexního, fungujícího modelu státní správě tak, aby se právě tento prověřený způsob vzdělávání a dalšího zaměstnávání Romů dal dále využívat a rozvíjet.

Co by podle vašeho názoru mělo být nejdůležitějším výstupem aktivit, které budou v rámci projektu realizovány?

Výsledným a nejdůležitějším výstupem bude již zmínovaný komplexní model vzdělávání a zaměstnávání se všemi náležitostmi – tedy funkční Internetová burza práce, fungující Internetové centrum, různé studie s osvědčenými modely vzdělávání a zaměstnávání osob z naší cílové skupiny a podobně. A tento model by měl na základě námi prověřených skutečností fungovat i po skončení tohoto tříletého projektu EQUAL.

Bude probíhat nějaké průběžné vyhodnocování dílčích kroků projektu? A co závěrečné hodnocení?

Průběžné hodnocení probíhá již od začátku projektu jak ze strany příjemce, tak ze strany zahraničních partnerů, kteří navzájem hodnotí průběh svých aktivit. Kromě toho budou do projektu zapojeni nezávislí evaluátoři; je také samozřejmě, že bude probíhat přísná kontrola ze strany řídicího orgánu, kterým je v naší zemi Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Na jaké akce a aktivity se můžeme těšit v nejbližší době?

Nejbližší plánovanou aktivitou projektu je kromě všech zmíněných běžících aktivit další mezinárodní setkání partnerů. Proběhne v Praze v květnu 2006 při příležitosti konání Světového romského festivalu Khamoro 2006, na který čtenáře vašeho listu co nejsrdečněji zvou. (Více se o festivalu dozvíte z médií a na festivalové webové stránce www.khamoro.cz, pozn. red.)

Dále proběhne v květnu tisková konference, na které nejširší veřejnost prostřednictvím médií seznámíme s podrobnostmi projektu, s partnery projektu, s jeho jednotlivými aktivitami a vůbec smyslem a cíli celého našeho snažení.

Mišo, děkuji vám za rozhovor; přeji vám i partnerům projektu hodně síly a energie pro jeho zdárný průběh.

KOMENTOVANÁ UDÁLOST:

Všem stejně – všem pět set!

O politice a nutnosti stát se její součástí, píšeme a dumáme v podstatě velmi pravidelně. Naposledy v minulém čísle. Nově v čísle tomto na několika místech. Není divu, čekají nás totiž volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a podle průzkumů je více než 45 procent potenciálních voličů odhodláno zůstat doma a do uren prostě své rozhodnutí nevhodit. Není tajemstvím, že řada Romů uvažuje podobně: „Stejně můj hlas nic nezmění, tak proč bych tam chodil“, říkají si. Svým způsobem je tato apatie i pochopitelná, obávám se však, že naprosto nic neřeší. A my patříme k občanům, kteří, alespoň když se problémy, s nimiž se potýkáme, zprůměrují, máme co řešit! Vlastně naprosto všichni bez výjimky, pokud jsme podědili jen trochu snědší pleť, příjmení, které nás prozrazuje, a stejně typické rysy v obličejích, občas narazíme. V tramvaji, na diskotéce, v práci, na ulici, ve škole. A můžeme být sebeintegrovanejší! Proč takhle uvažují? Pokud totiž patříme k voličům, již jsou nespolehliví, tudíž neatraktivní, politiky zajímat nebudeme. Pánové v dobře střížených oblecích ale začínají pokukovat i našim, až donedávna nezajímavým směrem. Ono už totiž není kde brát. Takový volič sám od sebe nevyroste přes noc ze země! A tak se hodí i hlas Romů z Chánova, Maticíni nebo Rokycan. Mimochodem právě tam se konala nedávno konference, které se – čtenáři, div se! – zúčastnilo téměř pět set Romů. Více než jakéhokoliv jiného shromáždění nebo akce, kterou organizovali sami Romové nebo třeba Rada pro záležitosti romské komunity. Zvláštní! Proč asi? A právě v případě setkání, za nímž stojí Komunistická strana Čech a Moravy a jmenovitě europoslanec Miloslav Ransdorf? Ten, který zpochybňoval a stále zpochybňuje koncentrační tábor v Letech u Písku! Samozřejmě nemohu nikomu ubírat jeho právo sympatizovat, s kým chce, stejně jako volit, koho chce. Stýská-li se někomu nostalgicky po komunistickém režimu, prosím, nechť mu vyjádří své sympatie. Možná že se ale tolik Romů sjelo do Rokycan i proto, že naše vláda včetně tajemníka zmiňované Rady pro záležitosti romské komunity tak dlouho otálí s uspořádáním jednání celorepublikového charakteru, přestože o něj opakovaně žádali romští aktivisté, ať už je hodnotí kdokoliv jakkoliv. Ačkoliv jejich žádost měla oficiální charakter, nikdy se nedočkali ani odpovědi. Možná že řadu účastníků této tak těsně před volbami se konající konference vehnal do Rokycan právě tento důvod a jasně avizovaná ignorace ze strany příslušných institucí. Vratme se ale znovu do Rokycan.

Otázek se nabízí velmi mnoho. Proč se akce konala v Rokycanech a ne v Praze, kam by to ústředí komunistické partaje mělo mnohem blíž? Kdo z romských organizací a Romů samotných pomáhal s oslovováním dalších a především proč? Jakou roli během této konference sehrál jeden ze spoluorganizátorů Štefan Tišer, člen výboru Sdružení Romů a národnostních menšin, a jakou jeho kolega Jaroslav Bugoš? Helena Suchá, která konferenci moderovala, sice neustále zdůrazňovala, že Romové si musí své záležitosti řešit sami a že lze spoustu věcí dělat i bez peněz a grantů, ale každý, kdo do Rokycan přijel, dostal oběd a pět set korun. Že by to byl pravý důvod tak hojné účasti? Již zmíněný Štefan Tišer z Plzně společně s Miloslavem Ransdorffem připravují společný projekt krajských romských center. Novinářům Tišer jejich smysl obhajoval těmito slovy: „Poskytovala by pomoc, jak v oblasti sociální, tak i vzdělávací.“ Tak mě jen napadá, zda by se ta pomoc poskytovala sama, centra by se postavila bez peněz, prostě jen tak z dobrých ideí? Jak vidíte, politika se dá dělat různě a stejně bude, ať už k volbám půjdete, či nikoliv. Čím pasivnější ale budete, tím více vašich problémů, vašich potenciálních hlasů, vaší lhostejnosti a stagnace mohou jiní zneužívat.

Mgr. Jarmila Balážová

ANKETA:

Připravil:
Tomáš Bystrý

Ptáme se vás:

Mají Romové kandidovat v rámci velkých stran, nebo má kandidovat samostatná romská strana?

Erika Chovancová,
28 let, asistentka

Proto aby se už konečně začala řešit sociální situace Romů, by měla být založena nějaká romská strana, o které by široká veřejnost věděla. K volbám zřejmě nepůjdu, protože mě žádná politická strana nezaujala. Kdysi jsem volila ODS, ale teď si myslím, že můj hlas pro jakoukoliv politickou stranu není potřeba.

Věra Duždová,
23 let, pracovnice
kavárny

Samozřejmě že půjdu k volbám. Hlas dám Straně zelených. Připadá mi, že je to jediná politická strana, která se dá v této republice volit a která mimo jiné hájí i práva Romů. Jako jediná se v médiích postavila proti pochodu neonacistů v Brně, to mi na straně přijde správné.

Radka Tatarová,
15 let, v domácnosti

Mně ještě nebylo osmnáct, takže volit zatím nemůžu. Politika mě ani nezajímá a zároveň nevím o tom, jestli nějaká strana má ve svém programu i řešení romské otázky. Zkrátka mě to nezajímá!

Tomáš Holub,
23 let, nezaměstnaný

Myslím si, že třeba ODS řeší otázku rasismu. To je určitě dobře a například tím získávají mé sympatie. Politice ale nerozumím, i když politickou situaci v naší republice občas sleduji. K volbám ale určitě nepůjdu. Jen ale doufám, že se do parlamentu nedostane Národní strana.

ANKETA NA WWW.ROMEACZ

Mají Romové figurovat na kandidátních listinách velkých politických stran?

Ano 46 %

Ne 54 %

ANKETA:

Lada Burianská,
20 let, servírka

Volit nikoho nebudu, nechám to raději na těch starších. Ti tomu rozumějí víc než já. Blízko mám ale k ODS, protože při mé účasti v romské MISS byl v porotě její předseda Miroslav Topolánek. To mi od něj přišlo sympatické.

Tereza Bylová,
20 let, pokojská

Ještě jsem v životě nevolila. Letos ale k volbám asi půjdu. Podle mě by Romové měli volit ČSSD. Myslím si, že ta jediná řeší také problémy týkající se nás Romů.

Milan Sivák,
31 let, projektový manažer

K volbám chodím pravidelně, to mi potíže nedělá. Vždycky jsem volil sociální demokracii, která je mi z hlediska programu nejbližší. Takže i letos budu volit právě ČSSD. V Parlamentu ČR zatím není žádná politická strana, která by se dostatečně zabývala problematikou a zájmy Romů.

Štefan Kozderka,
23 let, hudební manažer

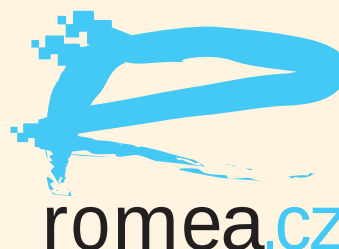
Podle mého názoru si vždycky nějaká strana najde ten správný čas, kdy veřejnosti ukazuje, jak jsou v jejich zájmu i samotní Romové. Většinou to ale bývá jen dočasné, aby zvýšila své preference a přilákala další voliče. Já volit půjdu. Koho ale neprozradím.

Mirek Koranda,
27 let, pracovník neziskové organizace

Politika mě nezajímá. Zabývám se jinými problémy, které jsou pro mě důležitější a které mají pro mě větší hodnotu, než je řešení politických stran. Nemám v žádnou z nich důvěru. Z toho tedy jasně vyplývá, že do volební místnosti v žádném případě nezavítám.

INTERNETOVÁ DISKUSE:

Názory čtenářů diskusního fóra na www.romea.cz

Stazi

Když se zamyslím nad otázkou do diskuse, musím přiznat, že ve skutečnosti si nejsem jistá, zda by Romové měli být na kandidátních listinách velkých stran. Nejsem si totiž jistá tím, že by to nebyla pouze „reklamní kampaň“. Celou dobu nevědí, že nějakí Romové existují, ale před volbami by si je do kandidátek nasadili. Spíše bych byla pro novou romskou stranu, která by byla založena z mladých, vzdělaných a perspektivních Romů, kteří by se měli přihlásit o svůj podíl na moci tohoto zdegenerovaného státu a trochu oživit ty všední šedé vody v politickém poli!

Magdaléna

Na žádné jméno si nepamatuji, je to asi tím, že jsem mladší ročník a divoká politická léta 90. jsem ještě nesledovala, a v současnosti? Poslední zástupkyně romské národnosti v parlamentu byla myslím p. Horáková. Už nyní víme, že do parlamentu, který vznikne po letošních volbách, se žádný/a Rom/ka nedostane. Vypovídá to o politické snaze řešit romskou otázku – je nulová. Jen slovaslovaslova a žádné činy.

Dušan

Samozřejmě, že mají již z pozice postavení, povinností a občanských práv v Česku! Tedy především coby občané a zastupitelé, poslanci svých obcí, měst, krajů. Tady toto je prvořadé a nutné, protože politika se týká úplně všech občanů bez rozdílu věku, barvy pleti, náboženského vyznání. Politika se tedy musí stát nedílnou součástí života Romů coby občanů Česka. Toto je můj názor z pozice občana-Roma, nikoliv pouze omezeného „sebezníčujícího romipen“!!!

Baro šero

V letošních parlamentních volbách kandidují dva Romové – v Jiho-moravském kraji a ve Středo-českém kraji. Oba dva jsou na kandidátkách stejné strany a oba dva jsou v první desíce! Není to sice velká strana, ale za tu odvahu, mít je takhle vysoko a na kandidátkách, tak za to si ty hlasy zaslouží. Když dostanou preferenční hlasy, bude vidět, že Roma chodí k volbám, a když Bůh dá, tak je dostaneme i do parlamentu.

Sss

Asi je dobře, když budou cigáni kandidovat do velkých politických stran. Přijde mi to jako dobrá věc a nejen pro Romy, ale i pro majoritu, alespoň i my můžeme ukázat, že na to máme a že budeme dobrými politiky.

Neil reaguje

Ale romská strana existuje... Romská sociálnědemokratická strana, ale ve volbách nekan-diduje... A má vůbec strana na národnostním principu šanci dostat se do sněmovny? Vždyť přece mezi Romy existují jak sympatizanti levice, tak i pravice. Podle mě je sto procentně lepší, aby se Romové snažili dostat na volitelná místa na kandidátkách stran, které mají šanci se dostat do sněmovny (tzn. ODS, ČSSD, KDU-ČSL a nyní Strana zelených). Jedině tak je reálná šance dostat Romy do sněmovny... Je škoda, že letos to prostě takhle nebude...

Kateřina

Ano, to je pravda, ale třeba člen politické strany z rady Romů ví, co jeho etniku nejvíce chybí, a může to prosazovat. Třeba co se týká vzdělávání. Samozřejmě, že budu volit tu stranu, která mě zaujme svým programem. Pokud bude v té straně Rom, budu jen ráda. Zajímá mě program. Samozřejmě že se teď budou snažit mazat med lidem kolem huby, a výsledek ve finále utekl, ale tak už to je...

Evropská komise pořádá stáž pro romské vysokoškoláky

20. 4. 2006

Evropská komise ve spolupráci s Open society institut nabízí možnost získat praxi v Evropské komisi po dobu trvání tří měsíců. Tato šance je určena všem mladým vysokoškolsky vzdělaným Romům z kandidátských zemí Evropské unie, ale i těm, jejichž země zatím ještě kandidátem na členství v Evropské unii není. To znamená z Bulharska, Chorvatska, Makedonie, Rumunska, Srbska a Černé Hory (zahrnující Kosovo) a Turecka. Cílem stáže je poskytnout mladým Romům z těchto zemí zkušenosti s každodenním chodem administrativních institucí Evropské komise. To znamená možnost asistovat při návrzích řešení problémů evropské integrace, získávat praktické znalosti, vlastní osobní zkušenost. Výsledkem může být zhodnocení vědomostí, které nabyli během studií nebo profesionální kariéry. Tato aktivita Evropské komise probíhá od května 2005. Náplní práce komise je podporovat a rozvíjet další integrační procesy Evropské unie. Administrativní aparát Evropské komise se sídlem v Bruselu, který zajišťuje její každodenní agendu, tvoří vedle kabinetů 24 komisařů ze všech členských zemí a dalších 37 oddělení s vymezenou působností. Celkem komise zaměstnává 24 000 zaměstnanců. Uzávěrka nových přihlášek byla v prosinci minulého roku.

Trest za popírání holocaustu v Rakousku

26. dubna 2006

V březnovém čísle RV jste se v této rubrice mohli dočíst o odsouzení Brita Davida Irvinga rakouskou justicí ke třem rokům vězení. Rakousko opět ukázalo, že v případě popírání holocaustu umí zareagovat. Vídeňský soud podmíněně odsoudil k jednomu roku vězení bývalého poslance krajní pravice a bývalého vyššího armádního důstojníka pětadesátiletého Johna Gudenuse. Rozsudek není pravoplatný, protože se proti němu Gudenusův obhájce odvolal. Souzeny byly dva na sobě nezávislé výroky, které pronesl ještě jako poslanec Spolkové rady (horní komora rakouského parlamentu) v televizi. Požadoval „fyzické a vědecké prověření“ holocaustu a plynových komor. V novinovém rozhovoru tvrdil, že v nacistické třetí říši žádné plynové komory nebyly, ale že

byly v Polsku, „jak se každý může přesvědčit v učebnicích“. Nacionalistická strana Svobodných (FPÖ), z které slechtic Gudenus před vypuknutím aféry vystoupil, rozhodnutí

soudu nekomentovala. Organizace lidí postižených nacismem, například Rakouský mauthausenský výbor (MKÖ), uvítaly tento rozsudek jako důležitý signál všem popíračům holocaustu. Afér tohoto druhu je v současnosti ve Spolkové radě více. Poslanec Siegfried Kampf loni v dubnu pobouřil rakouskou společnost výroky o pronásledování nacistů po druhé světové válce, které označil za porušení jejich lidských práv. Dezertéry z wehrmachtu dokonce charakterizoval jako „vrahy svých kamarádů“.

Oběti jsou pokutovány také

Bělehrad 14. 4. 2006

Centrum pro práva menšin v Bělehradě (MRC) protestovalo proti shovívavosti soudů vůči zločincům, kteří se dopustili násilí na Romech. Soudní úřad v Nis rozhodl uložit pokuty ve výši 10 000 dinárů skupině skinheadů, kteří napadli romskou osadu 24. února tohoto roku. Oběti násilí však byly pokutovány 15 000 dináry. V noci 24. února asi tucet holohlavých mladíků v černých kožených bundách napadlo obyvatele romského sídliště Mahala na předměstí Bělehradu. Rozbili okna domů a křičeli: „Romové, jste mrtvý maso!“ Obyvatele sídliště zavolali policii a hlídka skutečně přijela. Na místě zatkla devět útočníků a poslala je k soudu. Podle Centra pro práva menšin policie neuveřejnila jména útočníků z důvodu jejich nezletilosti. Dále neuveřejnila další fakta o incidentu, aby tím nebylo ohroženo probíhající vyšetřování. MRC podala na útočníky trestní oznámení za podněcování rasové a náboženské nesnášenlivosti. Protože, jak říká MRC, kompetentní státní žalobce, který měl ze zákona povinnost obvinit útočníky, adekvátně nezareagoval.

Přijetí Dne romské národnostní skupiny v Rumunsku

14. 4. 2006 Štrasburk

Při příležitosti Mezinárodního dne Romů 8. dubna 2006 Rudko Kawczynski, prezident Evropského fóra Romů a travellerů – ERTF (organizace, která shromažďuje volené zástupce z 42 evropských zemí, vznikla v prosinci roku 2004, spolupracuje s Evropským soudem), poukázal na

dlouhou historii diskriminace a pronásledování evropských Romů. Řekl, že zatímco lidé afrického původu čelili podobnému utrpení a jejich situace se změnila, situace Romů zůstává stejná. Setkání organizované Rumunskou romskou politickou stranou Pro Demokracii v Bukurešti se účastnili Anca Boagiu, rumunský ministr pro Evropskou integraci, mnozí státní diplomati, členové Výkonného výboru ERTF a zástupci občanských organizací. Prezident poukázal na problémy rumunských Romů, které potřebují zvláštní pozornost. Mezi nimi by měl být zařazen poznatek, že Rumunsko není jen zemí majorit, ale že v ní žijí i Romové. Také zmínil situaci kosovských Romů a přirovnal jejich diskriminaci a perzekuci k druhému holocaustu. „Kolik let ještě uplyne, než v této zemi budou Romové považováni za legitimní obyvatele?“ Upozorňuje, že doposud nemohli být objektem zájmu úspěšných romských politiků vlastní lidé, neboť tito politici byli svou stranou donuceni se o ně a priori nezajímat. ERTF přivítalo nedávné rozhodnutí rumunského parlamentu, který podpořil iniciativu romského člena parlamentu Nicolae Pauna z Romské politické strany Pro Demokracii, uznat 8. duben jako Den Romské národnostní skupiny v Rumunsku. Prezident by rád viděl, jak je tento příklad následován dalšími evropskými zeměmi. Nejen k připomenutí diskriminace a intolerance vůči Romům, ale také jako závazek, který povede k jejich zrovnoprávnění.

Jak slibovali

ČTK vydala 11. dubna 2006 zprávu o tom, že se kabinet chystá projednat důležitý materiál, tzv. Návrh zásad, kterým by se měly v příštích 20 letech naše vlády řídit, aby napomohly procesu integrace Romů do české společnosti. Tento materiál si klade heroický úkol – výrazně zlepšit životní podmínky Romů do roku 2025 na stejnou úroveň, jaké dosahuje v průměru český občan. Příslušníci menšiny by měli mít například stejný přístup ke vzdělání, měla by znatelně klesnout jejich nezaměstnanost a měli by mít zastoupení ve všech vrstvách společnosti, i v její „elitě“. Našla jsem si projednávaný materiál na webových stránkách vlády. Vznosné, pěkně znějící plány, bohužel bez konkrétních mechanismů nezbytných k tomu, aby se teoretizování přeneslo do praxe. Vláda přijala dlouhodobou koncepci v době, kdy se dozvídáme, že romských ghett je u nás už na 330(!), přičemž odhady vládní Rady pro záležitosti romské komunity hovořily maximálně o desítkách... A tajemník rady sděluje do médií, že si nikdo zatím nedokázal představit, že je rozsah problému tak obrovský a že je to opravdu průšvih...

Připadá mi tedy poněkud absurdní pouze projednat a přijmout poměrně obecný materiál, nastavený na dlouhý časový horizont. Navíc, v čem se tak zásadně liší od jiných, přijatých již dávno před ním? Je jasné, že aktuální problémy romské komunity u nás, ke kterým patří špatné sociální postavení a mizerné sociální zázemí, častá diskriminace na trhu pracovních příležitostí, omezené možnosti získání potřebné kvalifikace, nedostatečné vzdělání (a desítky dalších), se přes noc vyřešit nedají. Když už ale vidíme, že nám tyto problémy přerůstají přes hlavu, vláda dokáže pouze přijmout koncepci plnou hezkých slov, vyznačit její časový horizont na 20 let a plánout, že do té doby by se mělo spousta věcí srovnat. Je to tak jednoduché a moc úsilí to nestojí. Vláda přece nezačne u sebe a nebude se zabývat myšlenkou ombudsmana pro romské záležitosti či nedá post zmocnění pro lidská práva Romovi nebo příslušníku jiné národnosti menšiny; politické strany nenabídnou přední místa na kandidátkách vzdělaným a v profesi již úspěšným Romům. To ovšem jsou konkrétní způsoby, které jediné dokážou onomu zlepšení životních podmínek pomoci. Na co se tedy ještě čeká a proč se vůbec nějaký materiál přijímá? Na růžovo lakující a slibotechnový přístup vlády je zcela identický s přístupem politiků k řešení problematiky památníku romským obětem holocaustu v Letech. Všichni si jistě pamatujeme před nedávnem rozpoutaný skandál v souvislosti s aktivitami nacionalistické Národní strany kolem tolik diskutovaného památníku. Politicisismočilněšpičky jazyčků, ale jazyky zažpokořen; hřímali, že se problém musí rychle vyřešit, že se o to sami osobně zasadí; hovořilo se o odkoupení pozemku, na kterém stojí v místě bývalého koncentračního tábora v Letech velkokapacitní vepřin (ano, koncentračního od slova koncentrovat – ať už si o tom prezident či komunistický europoslanec Ransdorf vyprávějí cokoli). Vyhlazovací tábor to sice nebyl, ale počet obětí, které si tento podle někoho pouhý „pracovní tábor“ vyžádal, je opravdu otřesný – a kdo to nechce vidět, je v lepším případě ignorant; hovořilo se dokonce o vyvlastnění půdy, politici zkrátka slibovali hory s horáky a doly s doláky. Pak najednou jako když utne – strohé Paroubkovo oznámení, že se do voleb věc vyřešit nestihne. A to všechno prosím v době, kdy na vlecčems za námi stále zaostávajícím Slovensku odhalují ve Zvolenu již pátý památník obětem romského holocaustu a v plánu mají odhalit další tři; v době, kdy se místopředseda slovenské vlády Pál Csáky jménem své vlády omluvil za krivdy, které zažívaly menšiny po dobu válečného Slovenského státu... V době, kdy nás i list The New York Times obviňuje z diskriminace Romů.

A ejhle! Už tu máme dlouhodobý plán potření všech nešvarů, které Romům znemožňují začlenit se do všech struktur v české společnosti. Listuji materiálem dál a marně hledám alespoň nastínění cesty, kterou chce těchto sice ne rychlých, ale významných změn vláda dosáhnout. Ale nebudme smutní: v usnesení k Zásadám dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025 se z bodu II. části 1. dozvídám, že vláda ukládá místopředsedovi vlády a ministru spravedlnosti a předsedovi Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity zpracovat a vládě do 30. září 2008 opět předložit aktualizovanou Koncepci romské integrace. Takže zatím nevíme, jak to budeme dělat, ale jedno máme jisté: za dva roky nějaký ministr spravedlnosti, nějaký místopředseda vlády a nějaký předseda Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity předloží inovaci tohoto materiálu.

Již se na to moc těšíme, to je hotová věc.

Sar phenenas o gule lavora

O ČTK diňa avri andro 11. aprilis o hiros pal oda, hoj o kabinetos dela duma pal o baro angluno materiales, sar pes phenel „Návrh zásad“, kaj hin randlo pal e romaňi integracija pro biš berša anglal. Kada materiales kamel te kerel herojicko bufi – te thovel le Romen andro berša 2025 pre ajsi pozicija, sar hin avre manušen andre ČR. Kaj te avel le manušen khatar e nacija šancija te phirel andro lačhe školi, te na avel maškar o Roma ajci

manuša bi e bufi, the te len šaj dikhas pre buťakere thana, maškar o Gadže, the maškar e „elita“. Rakhľom mange o materiales pre webove seri, so del avri o rajaripen. Bare šukar lava, bare plani, no bijal o mechanizmi, save len šaj anen andre praksija. O rajaripen iľa e koncepcija pro but berša anglal akana, te džanas, hoj andre ČR hin imar vaj 330 (!) romane gheta. E Rada vlády pro záležitosti romské komuniti džanelas, hoj oda nane ajci, ale ča vaj penda... O tajemnikos khatar e Rada phenel andro medija, hoj řiko na džanelas, kaj o problemas hin ajso baro, hoj oda hin čačes bibacht...

E godi mange phenel, hoj oda hin but absurdno, te vakerel pal kajso na prakticko materiales, pre kajso baro beršengero horizontos. So hin andro materiales nevo, so na has andro aver materiala? Hin čačipen, hoj o akutne problemi, save le Romen kikiden, sar e nalačhi socialno situacija, e diskriminacija, sar roden e bufi, cikneder šanciji pre kvalifikacija, na lačo postos andro školi (the mekh but aver), pen našti našaven andre jekh rat. Ale te imar dikhas, hoj o problemi hine but bare, ta o rajaripen lel ča e koncepcija, andre savi hin ča but šukar lavora, del horizontos pro biš berša anglal, the užarel, hoj dži akor imar o problemi na avena. Oda nane phari bufi. O rajaripen na chudela te dikhel, so leske kempel te kerel, na thovela ombudsmanos vaš o Roma, abo na dela o postos vaš le manušen-gere čačipena manušeke khatar aver nacija; o politicke seri na thovena pre anglune thana le džandle Romen, save hine andre peskere profesiji but hirošne. Kada hin e konkretno bufi, savi šaj ispidel le Romen upreder. Pre soste pes mekh užarel, u soske pes del duma pal kajse material? Pre šukar farba lagimen the gule lavorendar rajipneskero vakeriben, hin identicko oleha, sar o politikara den duma pal o baro bar vaš o čore manuša, so mule andro holokaustos andro Lety u Pisku. Mekh amenge hin mištes pre godi, savo škandalis has paš o aktiviti, so kerel e nacionalisticko Národní strana. O politikara andre thode peskere čhiba; zorales vičinenas, hoj o problemas kavka našti ačhel, hoj jon korkore oda avka na mukhena; vakerelas pes pal oda, hoj o rajaripen dela vaš e phuv, kaj varekana has o koncentračno taboris the akana odoj terdol e baličari stajňa, ole manušen love. Hoj e phuv cinela. (čačes, koncentračno hin le lavestar te koncentrinel – hin jekh, so penge o prezidentos, abo o komunisticko eurobičhado o Ransdorf palal vakeren). Na has oda „vyhlazovací“ taboris (kaj bičhavenas le manušen pro meriben), ale oda, keci manuša andre kada „butakero taboris“ čore mule, has bari dukh – ko kada na kamel te dikhel, hin baro ignorantos; vakerelas pes tiš pal oda, hoj o rajaripen le manušenge, so le balen andro Lety řikeren, e phuv lela. O politikara phenenas, so lenge avelas pre čhib. Palis imar e duma na delas řiko – o Paroubek ča phendňa, hoj anglal o voľbi imar našti řiň keren. Oda sa akor, sar pre Slovensko, phenen, hoj e ČR hin anglal, andre Zvolena has kerdo imar pandžto baro bar vaš o romane manuša, so mule andro holokaustos. Kamen te kerel mekh trin aver; akor, sar o duiťo šeralo khatar o slovensko rajaripen o Pál Csáky premangľa le manušen khatar o naciji vaš e bibacht, andre savi dživnenas akor, sar has andro mariben o Slovensko štatos... Akor, sar the o řiľ The New York Times phenel, hoj hin ke amende e diskriminacija.

No dikhen! Imar adaj hin o baro planos pre savori bibacht, so le Romen na del pes te dochudel maškar sa štrukturi maškar o aver manuša pro Čechi. Rodav dureder andro materiales, the rodav drom, pal savo kamel o rajaripen na sig, ale bare planenca te džal. Na kempel amenge te rovet andro dovakeriben paš o „Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025“ hin phendo, hoj o duiťo šeralo andro rajaripen the o miňistros vaš le manušen-gere čačipena (spravedlnost), the mekh o šeralo khatar e Rada vlády České republiky pro záležitosti romské komunity dena le rajaripneske andro berš 2008 pale e nevi aktualizimen Koncepcija pal e romaňi integracija. Akana mekh na džanas, sar oda keraha, ale jekh imar džanas: tel o duj berš varesavo miňistros pal le manušen-gere čačipena, varesavo duiťo šeralo andro rajaripen, the varesavo šeralo khatar e Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity, dena pro skamind nevi inovacija andro materiales. Olestar sam but lošale, buter imar na kempel.

Slunce, hudba i tanec patří v květnu Khamoru

Praha bude mít koncem května tu čest už poosmé propůjčit svoji majestátnost světovému romskému festivalu Khamoro. Nad městem se znovu na jeden týden rozzáří romské sluníčko, v jeho paprscích se po ulicích budou toulat barevně oděné postavy a v podvečer z útrob velkoměsta zazní romská hudba z různých koutů světa.

Východ slunce nad Prahou

Khamoro je tradiční součástí květnových ulic už od roku 1999. Tehdy sedmým rokem žila v Praze novinářka Jelena Silajdžić, která se svou rodinou do české metropole utekla před válkou v Jugoslávii. Jedna nepříjemná zkušenost s rasově motivovaným chováním Čechů vůči Romům a nechuť pasivně přihlížet vnukly manželům Silajdžićovým krásnou myšlenku. Tak se zrodilo Khamoro, oslava romské kultury a lidského respektu. „I romští umělci musí mít profesionální podmínky, aby mohli vystupovat a ukázat, co umějí,“ uvedla Jelena Silajdžić, předsedkyně sdružení Slovo 21, jež je organizátorem Khamora.

Za osm let své existence se festivalu dostalo pocty od mnoha politických a kulturních osobností. „Festival KHAMORO považují za velmi dobrou věc a každý rok, pokud to jen trochu jde, jej navštěvují. Doufám, že se bude rozrůstat, bude úspěšný a bude popularizovat romské umění,“ vyjádřil se v Lidových novinách o jednom z minulých ročníků Václav Havel. Jeho význam oceňuje rovněž hlavní město Praha. Jako každoroční spolupřatel jej zařadilo do kategorie sedmi nejvýznamnějších pražských festivalů. O renomé Khamora hovoří i skutečnost, že od jeho prvních krůčků má jako mediální partnery Českou televizi, Český rozhlas a již třetím rokem i náš časopis Romano vodi.

Koktejl romské hudby

Nebyl by to romský festival, kdyby jeho stěžejní část netvořila právě muzika. Dle slov Jeleny Silajdžić existují totiž o romské hudbě mylné představy. „Stereotyp je, že Cigáni hrají někde venku pod stanem nebo v hospodách,“ uvedla. I proto umožnila romským umělcům vystupovat v renomovaných pražských klubech, jakými jsou Jazz Club Reduta, Roxy či Palác Lucerna. Na jejich prknech se během sedmi ročníků vystřídala necelá stovka skupin z 31 zemí. Mezi vystupujícími se objevily kapely z exotických států, jakými jsou Brazílie, Indie či Kazachstán. Nejenom ony dokládají, že romská muzika i v tak dalekých zemích nezapře společné kořeny. (Kompletní seznam zemí a počet vystupujících kapel najdete v rámečku.) K nejzajímavějším hostům podle Miriam Fadil El Alaoui z o. s. Slovo 21 patřily Loyko, Ferus

the King, Fanfare Ciocarlia, Ciganos d'Ouro, Basily, Gipsies of the Nile, Betchary či Ilo, které uvidíme i letos. Pravda ale je, že za vidění stojí všichni, kteří předvedli na festivalových prknech své umění.

Při prvním ročníku Khamora v roce 1999 se o celospolečenský význam hudební části festivalu podělila Libuše Benešová, toho času předsedkyně Senátu Parlamentu ČR a čestné rady Khamora: „Existuje jen málo melodií na světě, které dokážou sáhnout do srdce a duše člověka tak intenzivně jako melodie romské hudby. Porozumění romské hudbě je cesta i k porozumění Romům samým,“ řekla kromě jiného. Vyvrcholením festivalu každým rokem bývá sobotní galakonzert tradiční romské hudby v klubu Roxy.

Khamoro nabourává i jinou mylnou představu majority, a sice tu o typickém hráčském stylu romských muzikantů. Málokdo z nezainteresované veřejnosti

totiž tuší cokoli o existenci bravurních romských jazzmanů. Právě těm jsou každoročně určeny komorní prostory Jazz Clubu Reduta. Na jednoho z nich, který vystoupí na letošním festivalu, upozorňuje Jeleny Silajdžić: „Angelo Debarre je čistý génius. Bude hrát gypsy jazz a gypsy swing.“

Účastnické země a počet vystupujících:

Albánie	1
Brazílie	2
Bulharsko	3
Česká republika	18
Dánsko	1
Finsko	1
Francie	5
Egypt	1
Indie	2
Irsko	1
Itálie	3
Jugoslávie	4
Kazachstán	1
Maďarsko	6
Makedonie	4
Německo	2
Nizozemí	4
Norsko	1
Polsko	3
Portugalsko	1
Rakousko	2
Rumunsko	3
Rusko	6
Slovenská republika	7
Slovinsko	1
Srbsko a Černá Hora	2
Španělsko	2
Švédsko	1
Turecko	1
Ukrajina	3
Velká Británie	2

Khamoro není jen hudba

Jak před dvěma lety sdělila Romano vodí Michaela Dvořáková, koordinátorka Khamora: „Existuje spousta podobných festivalů. Zjistili jsme však, že žádný z nich není tak komplexní jako Khamoro.“ Festival se během sedmi ročníků vryl do paměti všech, kteří pod jeho jménem zažili třeba i jediný koncert. Mezi návštěvníky však nepatří pouze hudební fanoušci. Oceňují jej nejen milovníci všeho romského, ale i ti, kteří od něj očekávají vedle zábavy i poučení.

Pod pokličkou seminářů

Méně vyhledávanou, ale o to důležitější část festivalu tvoří jeho odborná sekce věnovaná nejrůznějším romským otázkám. Romové se stále potýkají s řadou problémů, a proto i když to nebývá na jiných festivalech zvykem, byly diskuse od prvního ročníku součástí jinak bezstarostného kulturního programu. Jak sdělila před dvěma roky v rozhovoru pro Romano vodí Michaela Dvořáková, témata jsou vždy vybírána aktuálně vzhledem k situaci dané doby týmem odborníků. Připomeňme si jednotlivá témata seminářů, které byly součástí minulých ročníků Khamora (viz rámeček).

Po dobu trvání festivalu vyšly dva sborníky. Prvním z nich je Genocida Romů v době 2. světové války, v němž podle Michaely Dvořákové najdete výběr nejzajímavějších příspěvků ze semináře pořádaného v roce 2003. Romská hudba na přelomu tisíciletí je druhý a zatím poslední festivalový sborník. Obě dílka mají česko-anglickou verzi.

V letošním programu však oproti minulým ročníkům nalezneme pouze jeden odborný seminář, tentokrát

věnovaný světově uznávané romistce Mileně Hübschmannové. Důvodem k tomu jsou podle Jeleny Silajdžić finanční důvody, kvůli nimž byli organizátoři nuceni omezit některé části Khamora. Slibují však, že se i přesto můžeme těšit na velice zvláštní pojetí semináře a řadu uznávaných odborníků.

Témata doposud pořádaných seminářů:

2002	Úloha nevládních organizací při vytváření soužití mezi Romy a majoritní společností Postavení romské ženy ve společnosti Romové a bydlení Romská rodina jako základní hodnota romské komunity a její proměny
2003	Tradiční a současná romská hudba Neznámý holocaust Integrace sociálně vyloučených romských komunit
2004	Sociálně vyloučené romské komunity a Evropský sociální fond Nastupující romská generace a její vize Mladí Romové mezi tradicí a současností Je romství znevýhodňující faktor?
2005	Romské téma na univerzitní půdě Romští asistenti ve školách

Pro potěšení oka

Neodmyslitelnou součástí Khamora je rovněž jeho výtvarná část. Díky ní se ke zrakům veřejnosti dostanou díla romských umělců, která jsou mnohdy odsouzena k potěše několika málo milovníků romského umění. V uplynulých ročnících k působivým patřily skleněné obrazy Rudolfa Dzurka či výstava loutek z večerníčku Mire bala kale hin, který

odvysílala i Česká televize. Pozornosti kolemjdoucích jistě v roce 2004 neunikly ani dva kočovné cikánské vozy vystavené na nádvoří Klementina 2004 v rámci expozice Polští Romové. *(Další témata výstav si můžete přečíst v rámečku.)*

Témata doposud pořádaných výstav:

2002	Výstava Romové a romské korálky
2003	Výstava fotografií s romskou tematikou novinářky Jany Tržilové Výstava dětských kreseb a maleb Co mi doma vyprávěli...
2004	Polští Romové Výstava fotografií Khamoro
2005	Romské řemeslnice v obchůdku Romen Výstava obrazů Istvána Szentandrásioho Romské kroje, loutky a portréty Výstava obrazů Rudolfa Dzurky „Člověk nad propastí“

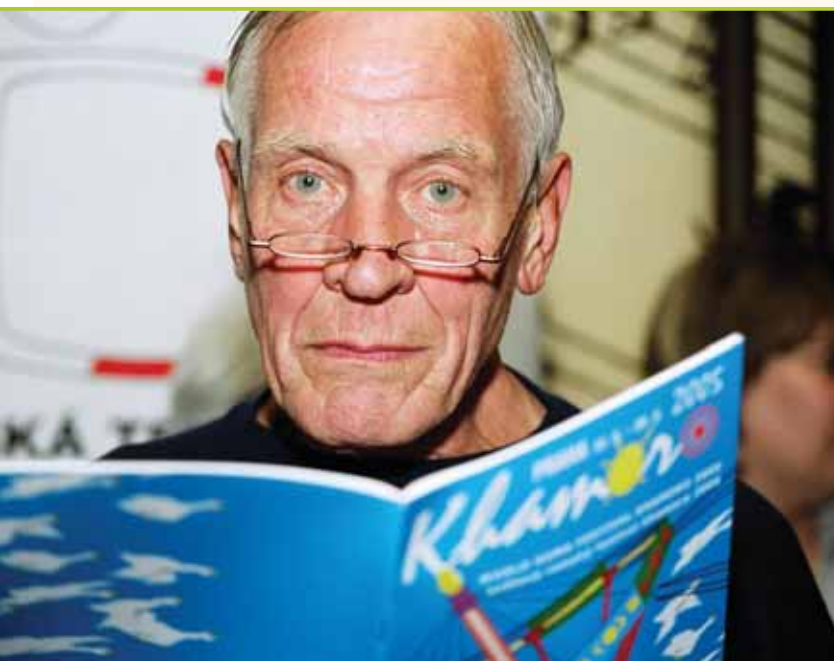
Diváckému zájmu se na Khamoru těšila i loňská filmová přehlídka vybraných českých a zahraničních filmů romských autorů či snímků zabývajících se romskou tematikou. Zmiňme např. český film Smradi, z maďarské produkce Prokletí a láska či dokument Cesta na smrt. Letos se můžeme těšit na dva filmy ze Slovenska, a sice Růžové sny a Deti vetra.

Khamoro dětem

K ušlechtilé zajímavosti festivalu patří bezesporu zapojení dětí z dětských domovů. Minulý rok to bylo počtvrté, co měly děti možnost pomáhat s organizací, nahlédnout do zákulisí a seznámit se s účinkujícími. Jak uvedla loni pro ČTK Hana Maříková z píseckého občanského sdružení Švagr: „Děti si vyzkoušejí, že mají určité povinnosti, které musejí splnit. Je to velká zodpovědnost.“

Slunce v ulicích

K tradici nejenom Khamora, ale i ulic staré Prahy patří od prvních let festivalu atraktivní a velkolepé defilé všech účinkujících. „Za romským průvodem se vytvořil špalir diváků a následoval jej po celé trase ze Staroměstského náměstí přes Příkopy až na Můstek, kde diváci vystupujícím nadšeně tleskali,“ napsala o něm v roce 2002 Mladá fronta DNES. Rok co rok se tak uličkami Starého města kroutí barevný had muzikantů a tanečníků a za jásotu kolemjdoucích ukazuje veselí, spontaneitu, um a krásu Romů ze všech možných koutů světa. Nechybí samozřejmě romská vlajka nesená v čele průvodu. I kdyby se na Prahu v ty dny snášel déšť, cestu, kterou by defilé prošlo, by určitě prozářilo slunce, alespoň to pomyslně.

Vyjde, či nevyjde?

I takhle ušlechtilou podobu tedy může mít romská revolta proti stereotypům. Vzhledem k finančním problémům, které v současnosti trápí organizátory Khamora, se však budoucnost příštího ročníku ocitá v rukou Štěstény. Popřejme proto všem, kdo stojí za jeho nesmírně náročnou realizací, aby se na ně usmálo štěstí a měli i nadále sílu a chuť ve svém úsilí pokračovat. Byla by obrovská škoda, kdyby už nikdy romské sluníčko nad Prahou nevyšlo.

Zeptali jsme se Jeleny Silajdžić:

Co stálo za nápadem uspořádat 1. ročník romského festivalu Khamoro?

Jednou jsme pořádali takovou kulturní akci, které se zúčastnila romská skupina. Když hrála na pódiu, zvukař neustále vypínal zvuk a chtěl ji tím pokazit vystoupení. Po domluvě pak kapela začala hrát bez ozvučení a byla nejlepší. Když jsme večer s manželem přišli domů, řekli jsme si, že zkusíme něco udělat. Existuje spousta dobrých a kvalitních festivalů a všichni kvalitní umělci, romští i neromští, se ničím neliší. Proto i ti romští musí mít normální a maximálně profesionální podmínky, aby mohli vystupovat a ukázat, co umějí.

V čem vidíte hlavní smysl festivalu?

Romská kultura stále není v rámci České republiky, Evropy ani světa dostatečně zastoupena. Je úplně stejně marginalizovaná jako romský národ. I když Khamoro není jenom hudba, budu teď mluvit právě o hudbě. Snažíme se mít jenom profesionální skupiny, jejichž umění je na vysoké úrovni. Umožňujeme tedy takovým umělcům vystupovat na našem festivalu. Právě z toho důvodu máme silný vztah skoro se všemi skupinami, které tady vystupovaly. Umělci se tu cítili dobře, seznámili se a šli to dál. Navíc spolupracujeme se spoustou dalších festivalů. Tam potom doporučujeme ty umělce, kteří jsou opravdu nejlepší, špičkoví. Umožňujeme jim, aby víc vystupovali a tím aby se romská kultura šířila dál. Protože stále existují stereotypy, i co se týká romské hudby. Všichni milují romskou hudbu, dokonce mnozí rasisté milují romskou hudbu. Stereotyp je v tom, že Cigáni hrají někde venku pod stanem nebo v hospodách. A když pak mají hrát v Lucerně, často se nás lidi ptají: „A proč? Co mají dělat Cigáni v Lucerně?“

Daří se dostat festival stále víc do povědomí veřejnosti?

Rok od roku je zájem větší a větší. A to jak Romů, tak majoritní společnosti. Dle našich odhadů, protože my to samozřejmě nepočítáme, bylo vždy publikum z polky české a z polky romské. Loni poprvé se stalo, že se na festival přišly podívat celé české rodiny. Měli jsme z toho radost. Protože právě to, že festival děláme na určité úrovni, že kvalitně prezentujeme romské umění, právě to přitáhlo lidi z majoritní společnosti. Tedy nejenom ty, kteří k tomu mají osobní vztah a nemají s Romy problém. Tak to rozhodně v prvním nebo druhém ročníku Khamora nevypadalo. Mění se to každý rok a je to i tím, že spolupracujeme s Českým rozhlasem, Českou televizí a s romskými a majoritními médii, které Khamoro prezentují tak, jaké skutečně je. Lidé tak nemají strach, že se jim zde něco stane. Vědí, že jde o kvalitní kulturní program.

Na Khamoro přijíždějí stovky a stovky Romů. Dáváme jim vstupenky zadarmo. Jenom na loňském festivalu jsme rozdělili 2 500 vstupenek zadarmo, protože Khamoro není a ani nesmí být komerčního charakteru. Právě tak Romům umožňujeme, aby se přišli podívat. Romská rodina si totiž leckdy nemůže dovolit koupit tři čtyři lístky. Proto jsme se rozhodli, že romským občanským sdružením nebo organizovaným skupinám dáváme vstupenky buď zadarmo, anebo s obrovskou slevou a jejich úkolem potom je předávat je dál, potřebným rodinám.

Na které umělce byste v rámci letošního ročníku vy osobně obzvlášť upozornila?

Všechny kapely samozřejmě známe. Já osobně bych upozornila na dvě. Jedna skupina pochází z Francie a vystoupí v Jazz Clubu Reduta – Angelo Debarre, který je čistý génius! Bude hrát gypsy jazz a gypsy swing. Je to samozřejmě Sinti. A když jde o tradiční hudbu, pak upozorním na skupinu Ilo z Moskvy, která je perfektní, dokonalá!

Na Khamoru nás nyní čeká pouze jeden odborný seminář. Co vás vedlo k redukci tradiční součásti festivalu?

Letos jsme se dostali do tragické finanční situace, protože nám odstoupil generální partner Česká spořitelna. Každý rok je to těžké, ale v tomto roce je to tím pádem mnohem horší. Přemýšleli jsme tedy jak dál a neměli jsme na výběr. Buď festival vůbec neudělat, anebo zredukovat program, počet skupin, počet expertů. Tak jsme si řekli, že to ještě tento rok zkusíme a uvidíme. Budeme doufat, že se možná stane nějaký zázrak.

Co se semináře týká, je sice jen jeden, ale podle našeho názoru bude naprosto

výjimečný. Má se na něm sejít dvanáct významných romistů z celé Evropy a experti z České republiky. Chtěli jsme z něj udělat seminář takového typu, kterého by se chtěla zúčastnit Milena Hübschmannová. Ona byla speciální osobnost, která viděla svět svými očima. Seminář chceme přizpůsobit její osobnosti, proto bude probíhat netradičním způsobem. Kromě několika bloků tam bude výstava věnovaná jejím osobním předmětům, kde budou její spolupracovníci i kamarádi. Svým významem a energií, kterou do něj vkládáme, se může vyrovnat dvěma i třem seminářům.

KHAMORO 2006

SVĚTOVÝ ROMSKÝ FESTIVAL KHAMORO 2006

22. – 27. května 2006, Praha

konaný pod záštitou Jiřího Paroubka, předsedy vlády ČR

Občanské sdružení Slovo 21, Studio Production Saga, MK ČR s podporou vlády ČR

PROGRAM:

22.5.2006 pondělí 21.00 Jazz Club Reduta, koncert gypsy jazz – Trio Johnny Rosenberg (Nizozemí)

23.5.2006 úterý 18.00 Slovenský institut v Praze – Promítání filmu Ružové sny (Slovenská republika)
21.00 Jazz Club Reduta – koncert gypsy jazz – Harri Stojka (Rakousko)

24.5.2006 středa 17.00 Slovenský institut v Praze – Den slovenských Romů: vernisáž fotografií Jozefa Kolarčíka - Fintického | promoce knihy Rómovia v starých pohľadnicách | vystoupení skupiny Kesaj Čhave | 21.00 Jazz Club Reduta – koncert gypsy jazz – Angelo Debarre (Francie)

25.5.2006 čtvrtek 12.00 Můstek – Defilé účinkujících | 18.00 Slovenský institut v Praze – Promítání filmu Deti vetra (Slovenská republika) | 19.00 klub ROXY – Koncert tradiční romské hudby: Kek Lang (Mad'arsko), Gitans (ČR), Nadara (Rumunsko), Ilo (Rusko)

26.5.2006 pátek 19.00 klub ROXY – Koncert tradiční romské hudby: Gypsy Mambo (Makedonie), Kesaj Čhave (Slovenská republika), Margarita & The Gypsies (USA), Puerto Flamenco (Španělsko)

27.5.2006 sobota 10.00 HAMU – Mezinárodní seminář věnovaný Mileně Hübschmannové | 20.00 velký sál Lucerna – Galakonzert tradiční romské hudby: Kek Lang (Mad'arsko), Gitans (ČR), Nadara (Rumunsko), Ilo (Rusko), Gypsy Mambo (Makedonie), Kesaj Čhave (Slovenská republika), Margarita & The Gypsies (USA), Puerto Flamenco (Španělsko)

„Mým vzorem je Brazilec Ronaldhínu

Znám z minulosti velké množství příběhů pohybově mimořádně nadaných romských kluků, kteří hrávali fotbal, hokej, případně se věnovali jiným sportům, a bohužel drtivá většina těchto sportovních osudů končila stejně. Kluci dorostli do puberty, začali „objevovat svět“ a sport na vrcholové úrovni pustili k vodě. Naštěstí to není případ sedmnáctiletého Roberta Kuleny, který dává fotbalu veškerý svůj volný čas.

Od kolika let fotbal hraješ a jak vypadá tvoje dosavadní fotbalová kariéra?

Hraju od dvanácti let, nejdříve jsem kopal za Háje, asi za dva roky si mě všiml trenér Viktor Žižkov, a tak jsem tam přestoupil a nyní hraju za starší dorost divizi. S fotbalem jsi začal poměrně pozdě, zkusil jsi i jiné sporty?

Vlastně ani ne, snad jediné karate, ale u toho jsem dlouho nevydržel.

Jaké úkoly v týmu ti náleží, obranné, nebo spíše útočné? A patříš do základní jedenáctky?

Vždycky mě bavilo hrát v útoku, takže i ve Viktorce hlavně útočím. Jinak patřím do základní jedenáctky, i když je obtížné se prosadit, protože hrajeme jen na dva útočníky.

Úkolem útočníka je střílet góly; jak vypadala tvoje nejlepší sezona z tohoto hlediska?

Nejlépe se mi vydařila loňská sezona, kdy jsem nastřílel dvanáct branek. Letošek už tak valný není, přibrzdilo mě zranění, ale teď jsem už zase v pořádku.

Kdo je tvým fotbalovým vzorem?

Tak to bude určitě někdo z Brazilců, nejvíce asi Ronaldhínu, protože má úžasnou techniku.

Takže kromě Čechů budeš fandit na letošním MS světa Brazilcům?

Čechům fandit nebudu, já jim nefandím nikdy.

Proč nebudeš fandit Čechům, každý by očekával, že budeš především fandit týmu ze země, kde ses narodil...

Protože Češi jsou rasisti, a to i na hřišti.

Máš nějakou osobní zkušenost?

Těch mám spousty, většinou jde o nádavky soupeřů během zápasů, nadávají mi do cigošů, mají narážky na moji národnost.

To ti přijde opravdu zvláštní, protože ty moc romskou vizáž nemáš...

Taky jsem si říkal, že je to zajímavé. Mimo hřiště většina lidí vůbec netuší, že jsem Rom, na hřišti to poznají všichni.

Co na to rozhodčí, vždyť mají podle směrnic UEFA rasistické nadávky posuzovat jako nesportovní chování a tvrdě je trestat červenou kartou znamenající vyloučení.

To je v Čechách bohužel stejně ve všech soutěžích, rozhodčí dělá, že nic neviděl a neslyšel, i když ho na takové chování ze strany soupeřů upozorním.

Co v tvém vlastním týmu, tam problém s rasismem nemáš? Jak tě vlastně v týmu přijali?

Já jsem do týmu zapadl bez problémů. Oni totiž ze začátku vůbec netuší, že jsem Rom. Řekl jsem jim to až později a naštěstí to vzali v pohodě. I když vlastně v týmu byl někdo, kdo se pokoušel mě zesměšnit kvůli mému původu, ale kluci se mě zastali a od té doby je klid.

Kam až sahají tvoje fotbalové ambice?

Samozeřejmě co nejvýše. Naše seniorské áčko teď hraje druhou ligu, jsou někde v polovině tabulky, takže letos už do první ligy asi nepostoupí. Snad to vyjde příští rok a já si první ligu zahraju tady v žižkovské Viktorce.

Co tvoje studijní plány, kam sahají tvoje ambice?

Vzhledem k tomu, že trénujeme čtyřikrát týdně a každý týden hrajeme minimálně jeden zápas, tak moje ambice ve škole tak smělé nejsou. Ale určitě bych se rád alespoň vyučil a živil se fotbalem.

Samozeřejmě nás zajímalo, jak Roberta a jeho fotbalový potenciál charakterizuje jeho trenér Antonín Hájek:

Robert je kvalitou lehce nadprůměrný hráč, svým charakterem na hřišti spíše dravec než technik, to je ovšem u útočníka důležitá vlastnost. Zatím je v dorostu a určitě má ještě jeden dva roky čas, aby dozrál pro seniory. Důležitá bude jeho tréninková pile a docházka na tréninky. Můžu říct, že obojí je zatím uspokojivé.

Sex s rozumem

Antikoncepce – ještě donedávna věc, o které se v rodinách příliš nemluvalo. Dokonce i dnes představuje toto téma pro některé jedince tabu z důvodů udržování jistých tradic nebo morálních hodnot rodiny. Přesto je ale potřeba tuto bariéru přethnout – možná i prostřednictvím rubriky Našima očima, která je určena zejména -náctiletým čtenářům našeho časopisu. Pokud chcete na cokoli reagovat, pište prosím na romea@romea.cz nebo na tomasbystry@seznam.cz.

V anketě jsme se tentokrát zeptali, jaký druh antikoncepce považujete za nejvhodnější a zdali si o ní povídáte s rodiči.

V jedné knize jsem nedávno četl, že všechno to začíná pouhým polibkem. Pokud se dva lidé tělesně přitahují, pak první polibek obvykle znamená změnu v jejich vztahu. Co je ale důležité? Hlavně myslet na antikoncepci dříve a nenechat vše na poslední chvíli, kdy všechny pocity vrcholí. Jeden z důvodů, proč jsem se také rozhodl o této problematice psát, byl můj velký údiv, když jsem potkal známé z řad sedmnáctiletých osmnácti-

letých, kteří se procházeli s kočárkem. Říkal jsem si: děti mají děti. Není to trochu brzy? Mohou takto mladé páry dostatečně vychovávat potomka? A nekončí proto některá miminka v tzv. baby boxech?

Pojďme si v následujících řádcích zmínit jen některé z druhů antikoncepce, které bychom měli znát:

„Tvůj latexový kámoš“ – kondom

Asi každý mladý člověk ví, jak tato latexová věc vypadá. Kondom totiž patří k nejoblíbenější používaným druhům antikoncepce. Krom toho, že se používá jako prostředek zabráňující otěhotnění, jako jediná antikoncepce zabráňuje také přenosu pohlavních chorob.

Kde se vzal, tu se vzal...

První kondomy se vyráběly z ovčích střeva nebo jiné zvířecí blány. Od dnešních syntetických kondomů, které vstoupily na trh koncem třicátých let minulého století, nebyly ale v prevenci těhotenství tak spolehlivé. Hromadná produkce kondomů začala v polovině 19. století. Ještě do třicátých let se prezervativy vyráběly z gumy.

Kde ho sehnat? Kondom seženete téměř všude – v automatu v metru, někdy i na veřejných toaletách, v lékárně, drogerii i v dalších obchodech.

Pilulka „po“

Ještěže už mezi párem došlo k nechráněnému pohlavnímu styku, pak je potřeba navštívit gynekologa. Ten zjistí, zda došlo k oplození či nikoliv, a v případě potřeby předepíše pilulku „po“. Pilulky se užívají ve dvou dávkách. První dva dny po „nehodě“, druhá o dvanáct hodin později. Nevýhodou užívání těchto pilulek mohou být vedlejší účinky jako zvracení nebo nevolnost.

„Antibejby“ pilulka

Dalším velmi rozšířeným druhem antikoncepce je poměrně spolehlivá hormonální tabletky obsahující vaječnickové hormony estrogen a gestagen. Právě tyto hormony brzdí řídicí vliv mozku na vaječníky, takže vajíčka v nich potom nedozrávají. Jestli se ale, holky, rozhodnete pro brání těchto pilulek, musíte opět nejdříve navštívit gynekologickou ordinaci. Gynekolog vás vyšetří a podle situace vybere nejvhodnější antikoncepci. Pokud se návštěvy lékaře bojíte a stydíte se, požádejte možná raději svého přítele, kamarádka a nebo i rodiče, aby šli s vámi. Odkládat vše na poslední chvíli se moc nevyplácí!

Přerušovaná soulož

I tato metoda se dnes mezi mladými hodně preferuje, ačkoli prakticky neposkytuje žádnou jistotu. Proto ji raději neupřednostňujte před například kondomem, který dnes můžete koupit opravdu skoro všude. Princip této praktiky je v tom, že těsně před vyvrcholením se pohlavní styk přerušuje a

Andrea Adámková,
16 let, SOU – obor cukrář

Myslím si, že dnes mládež o antikoncepci ví hodně. Dozvídáme se o ní někdy ze školy, časopisů a i od rodičů. Já s rodiči na toto téma vedla několik diskusí. Je to přece normální věc! Já dávám přednost pilulkám. Akorát se po nich dost tloustne.

Petr Rosol,
17 let, SOU – obor pekař

Nejvhodnější je podle mě kondom a antikoncepce v podobě pilulek. Já se svou přítelkyní sexuálně žiji už asi dva tři roky. Zezačátku jsme používali právě kondom a teď moje holka užívá prášky, aby neotěhotněla. Jsme ještě na dítě moc malí!

Eva Konečná,
19 let, zdravotní škola

Já mám už od šestnácti let předepsanou hormonální antikoncepci – ta je podle mého názoru nejen pro mladé lidi nejvhodnější. Pro ty, kteří se sexem teprve začínají, což je podle mého většinou kolem čtrnáctého roku, bych raději doporučila kondom.

Zdeněk Draxel,
14 let, základní škola

V hodinách občanské nauky jsme se o tomto problému bavili. S rodiči ale o tom nemluví, přijde mi to trapné a stydím se s nimi o takových intimních věcech mluvit. Sex za sebou ještě nemám, ale až to bude poprvé, určitě použiji kondom.

k výronu semene dojde mimo. Dříve se používala dost často, protože nic jiného zkrátka nebylo.

Statistika

- Průměrný věk prvního sexu u mladých – 17 let
- Nejčastější antikoncepční prostředky – kondom (64 %), hormonální antikoncepce (17 %), přerušovaná soulož (12 %)
- Čtyřicet procent mladých lidí uvádí, že při prvním milování nepoužili žádný druh antikoncepce

Život je boj

Narodil se ve východoslovenské Rožňavě, studoval Prešovskou univerzitu, již třicet let žije v Praze. S panem Mgr. Vojtěchem Lalíkem jsme se sešli na Městském úřadě v Praze 4 v Nuslích, kde pracuje jako poradce pro sociálně slabší občany převážně romského původu. Náplní jeho práce je pomáhat jim, informovat je a zprostředkovat jim snazší kontakt s úřady a nestátními organizacemi.

O své práci říká: „J když je strašně smutná, protože se v ní denně setkávám se zhmotněnou bídou, s lidmi bez střechy nad hlavou, s rodi-

nami ohroženými drogami, stále v ní vidím smysl a potřebnost a mám ji rád rád. Určitě jsem za těch šest let, co zde pracuji, trochu okoral, ale pořád se mi stává, že nemůžu na některé smutné případy přestat myslet, a v to mě pak ochromuje pocit bezmoci. Jen doufám, že Romové přežijí i tohle, jako přežili ve svých dějinách všechno.“

Pan Lalík vyrůstal v osadě. Jeho osud je jistě výjimečný v tom, že ačkoli pochází z chudého a v mnohém svízelného prostředí, dokázal vystudovat vysokou školu. S láskou vzpomíná na svou maminku, která ho ve studiu podporovala od samých začátků. Každé ráno vstávala ve čtyři hodiny a připravovala na kamnech snídani, většinou vajíčka. Vajíčka na sto způsobů; od té doby pan Lalík skutečně vejce nemusí. Nerad vstával a maminka ho musela několikrát budit, aby stihl autobus do čtyři kilometru vzdálené školy. Nikdy ho nenechala zaspát, dobře si uvědomovala, co vzdělání pro její děti může znamenat. Pan Lalík na léta strávená ve škole vzpomíná rád. Již první den ve škole na něj mocně zapůsobil. Pro kluka z osady to byla obrovská změna, jiný svět, který se mu okamžitě zalíbil. Měl štěstí na schopné a lidsky výborné učitele, díky kterým mu nové prostředí nepřipadalo nepřátelské. Ani na střední a vysoké škole se nesetkal s negativními zážitky. Opět poznal pedagogy, kteří ho ke studiu motivovali a byli mu vzorem. Ze strany spolužáků nepoznal projevy nevole, které by se týkaly jeho romství, ke kterému se vždy otevřeně přiznával. Mezi Slováky měl a dodnes má spoustu přátel.

Pan Lalík vystřídal řadu zaměstnání, učil na gymnáziu němčinu, pracoval v cestovní kanceláři, vždy ho lákaly nové zkušenosti. Ve svých sedmapadesáti letech je stále člověkem zvědavým, s cílem poznávat nové. Nové poznatky, nové lidi. Vzpomíná, jak ho jedna taková touha, zkusit něco nového, dovedla ze Slovenska až do Prahy. Bylo mu tehdy sedmadvacet let, byl sám, bez kontaktů, bez práce.

Vzpomíná: „Byly to krušné začátky, čtrnáct dní jsem musel přebývat na nádraží, v Praze jsem se neorientoval, peněz bylo málo.“ Ale přes to všechno ho Praha okouzila, její možnosti, kultura. Miluje film, říká, že jít do kina pro něj znamená malý svátek, zvláště na filmy jeho oblíbeného Ingmara Bergmanna či Viscontiho. Vztah ke knihám výstižně dokresluje věta: „Kdybych se měl rozhodovat mezi koupí knihy a snídaně, koupím knihu.“ Byť má plný knížek, a když nemůže spát, čte, třeba Dostojevského, jehož bezmezný soucit a pochopení pro slabosti lidí je mu vzorem a posilou pro vlastní práci. Další inspirací pro něj vždy bylo cestování. Paříž, Německo, Turecko... Zkrátka pan Lalík umí žít v tom nejlepším slova smyslu. Teší se z každého dne. Ať už si ho užívá dopráváním si drobné radosti, jako je jahodová zmrzlina, anebo jen proto, že je tu další den, kdy se může učit, získávat zkušenosti. Je obdivuhodné, jak pan Lalík zůstává stále duchem mladý, jeho nadšení pro objevování by mu mohl závidět mnohý středoškolský student. Říká: „Na současných mladých lidech mi chybí schopnost divit se, vnímat svět nově, objevovat.“ Datem narození patří do znamení blíženců, které charakterizuje zájem o tisíce věcí. Možná to je ten důvod, kterých našťastí přibývá. Takových, kteří se budou otevřeně hlásit ke svému romství. Pan Lalík je tolerantní člověk, žije jako každý jiný pracující, v životě se však nejednou setkal s diskriminací. Nestěží si, protože ví, že se týká i matek s dětmi, starších lidí apod. Vadí mu přežitky, lidé, kteří ho neznají, ale protože je Rom, dívají se na něj zle. „Cožpak Čech cítí zodpovědnost za všechny Čechy? Proč mám já jako Rom nést odpovědnost za všechny Romy?“ Na závěr nezbývá, než panu Lalíkovi popřát mnoho energie pro jeho práci i všechny aktivity, které by rád uskutečnil.

Letošní Khamoro se kvapem blíží, a tak jsem se trošku blíže podíval na kapely, které za pár dní v rámci festivalu v Praze zahrají. Snad nejvíce mě zaujalo špičkové jazzové uskupení kytarového virtuosa Angela Debarra, které slibuje mimořádný zážitek pro každého milovníka jazzové hudby. Pro recenzi jsem si vybral desku z roku 2003 *Come into my swing* neboli *Vstup do mého swingu*. Nemohl jsem toto pozvání odmítnout, a tak jsem se od prvního tracku nechal kolébat převážně swingovým rytmem nejen Angelem, ale i Ludovikem Beierem, výborným akordeonistou, jenž na desce místně ovládá svoji „knoflíkovku“. V jazzu tradiční trojici doplňuje kontrabasista Antonio Licusati.

Na vlnách romského swingu

Většina romských swingových kapel navazuje na odkaz legendárního Djanga Reinhardta a nejinak je tomu i u Angela Debarra. Ovšem Angelo za vydatné Ludovikovy pomoci vytvořil ke klasickému swingu jakousi přidanou hodnotu, kterou čerpá z méně „zakonzervovaných“ hudebních stylů. Jejich sóly se mísí hudební vlivy z „latiny“, romských lidových písní, moderní muziky či klasické hudby. Stejně jako velké množství jiných romských hudebníků čerpají z odkazu předků, kteří

museli pro svoji obživu zahrát cokoliv – a vždy výtečně. Podívejme se teď na jednotlivé tracky. Už první track *Venez donc chez moi* dá posluchači jasně najevo, že má co dočinění smuzikantskou top-kvalitou. Skladba začíná nádherným pomalým kytarovým intrem, načež přejde do swingové

třebné efektnosti, ovšem nikdy oproštěné od záměru. I kytaristé na velmi dobré úrovni při rychlých bězích nějaký ten tón „zašumlují“ (není mu dobře rozumět). To se opět v žádném případě netýká Angela, který má své tóny maximálně transparentní, zvuk absolutně čistý. K tomu přidejte bezchybné frázování a skvělou akcentaci a výsledkem je jeden z nejlepších jazzových kytaristů dneška.

Nesmíme ovšem zapomenout na další velkou osobnost, Ludovika Beiera. Jeho instrumentální zdatnost je na té nejvyšší úrovni. Beierovu hru zdobí široký výrazový rejstřík čerpající inspiraci v odkazu francouzských lidových akordeonistů. Dalším skvělým trackem je „trojka“, podle níž se jmenuje album. Skladba je typicky swingová, je ovšem hraná v ďábelském tempu, takže v ní mohou vyniknout všechny instrumentální dovednosti sólistů.

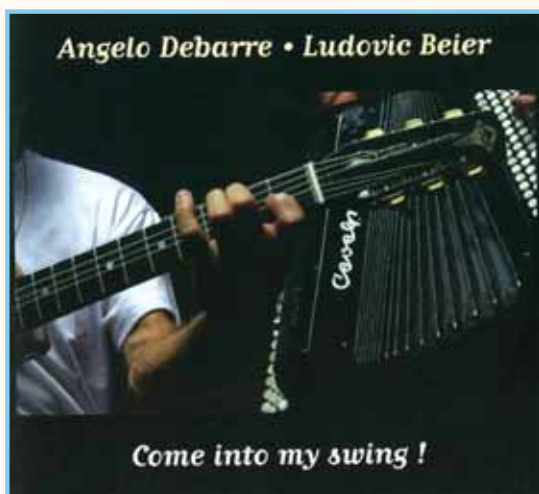
Na albu jako pátou v pořadí najdete již legendární skladbu *Mister Sandman*, která je zde v poněkud rychlejším tempu virtuózně zahraná oběma hudebníky. Trioly, kvintoly, nátryly – všeho se vám dostane v hojném množství.

Poslední skladba, na kterou vás chci upozornit (nikoliv poslední, která se mi líbí, ale více se do této recenze nevejde), je osmý track *Ne dors pas*. Nenechte

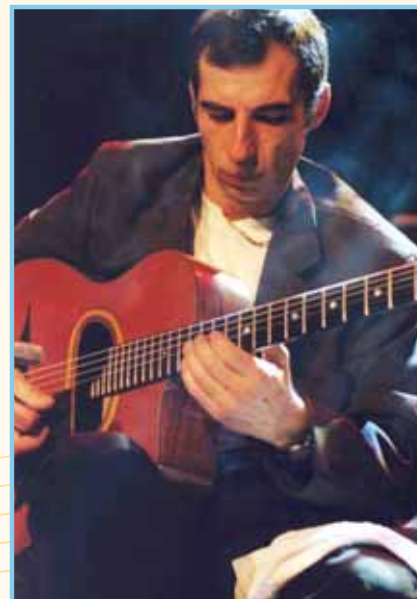
se splést francouzským názvem, píseň totiž vychází z ruské lidové písně. Kromě všech již zmíněných atributů kvality se určité dotkne i vašeho srdce, protože na krásně – a romsky – zhraný lyrický úvod navazuje tango s nádhernou melodií.

Hold musím vzdát i mistrům zvuku, neboť deska má nádherný „sound“. A trošku nespravedlivě jsem v recenzi opomenul bezchybný výkon kontrabasisty Antonia Licusatiho, který především svojí rytmikou výrazně podpořil skvělé výkony obou instrumentalistů.

Co víc dodat, přijďte se podívat, jak tyto muzikanti „válí“ naživo, nebo si alespoň kupte toto skvělé album.

klasiky. Vždy jsem zastával názor, že na kytaru je z výrazového hlediska těžší hrát pomalé pasáže než rychlé úprky. Kytara je totiž na vyjadřování emocí poměrně nešťastný instrument, neboť její tón v porovnání s jinými nástroji, například smyčcovými nebo dechovými, není tak průrazný. U Angela je tomu jinak, jeho tón je hebký i úporný zároveň, jeho výrazové prostředky neuvěřitelně široké. V rychlých pasážích poté jeho um dostává i pro širokou posluchačskou obec po-

Emílie Hanáková

(nar. 15. 3. 1924)

Emílie Hanáková (rozená Danielová) se narodila jako nemanželské dítě romské matce a neromskému otci v Dolní Lhotě (okres Zlín). Její matka se provdala za Roma, takže Emílie Hanáková vyrůstala v úplné rodině. Od 16 let žila se svým budoucím manželem v romské osadě u Luhačovic. Jejím manželem se stal Otakar Herák, narozený 19. 10. 1920, jenž byl prvním Romem, který absolvoval Masarykovu měšťanskou školu smíšenou v Luhačovicích. Jednalo se tedy o usazenou a integrovanou romskou rodinu.

Na podzim 1942 přišel místní četník z Dolní Lhoty varovat rodiče Emílie Hanákové: „Už to došlo, že vás máme brát. Legitimačky vám nechám a dělejte, co umíte.“ Na podzim 1942 bylo totiž nařizováno, aby všichni Romové odevzdali své osobní legitimace, místo kterých jim měly být vydány tzv. Cikánské legitimace, bez ohledu na způsob života, jen na základě rasových kritérií. Varováním poskytl četník rodině možnost k útěku na Slovensko; rodina toho však nevyužila.

V polovině března 1943 byla Emílie Hanáková spolu s manželem a malým dítětem odvezena z Luhačovic do Uherského Brodu, kde se v té době sestavoval transport do Osvětimi. Do tohoto transportu však nezařadili Emílii s rodinou, ale její matku. Emílie prosila známého četníka o pomoc a ten jí řekl: „Kdybys věděla a oni kdyby věděli, na co čekají. Kdyby jim tady každému ruku pravou useklí, tak by na tom byli lepší, než co jich čeká.“

Přebírání místních krojů bylo u moravských Romů znakem integrace do společnosti

Emílie Hanáková byla propuštěna. Po návratu do Luhačovic našla svůj domek vykradený a zničený, protože okamžitě po deportaci romských obyvatel bylo skromné zařízení jejich domků rozkradeno a obydli byla zničena. Rodinu z místa transportu propustili na základě udělené výjimky. Množství udělených výjimek na Moravě kritizovala ve svém dopise z dubna 1943 německá kriminální policie, která nařídila protektorátní policii provést deportaci dalších Romů, doposud žijících na svobodě. Emílie Hanáková, spolu s manželem a dítětem, byla proto znovu zařazena do transportu, a ten

7. 5. 1943 vypravili do Osvětimi. Pro svůj smíšený původ dostala Emílie Hanáková možnost zůstat na svobodě, ale rozhodla se odjet s manželem a dítětem.

E. Hanáková se svým synem těsně před transportem do koncentračního tábora, 1942-3

V koncentračním táboře Auschwitz II. – Birkenau dostala vězeňské číslo Z-8239 a byla umístěna na bloku č. 8, kde byli především němečtí a rakouští Romové. Rodina žila pohromadě, ale na bloku se vězňové navzájem okrádali. Emílie Hanáková vzpomínala, že jednou jeden z dozorců donutil vězně nanosit kamení, a potom se po něm válet. V únoru 1944 onemocněla a dostala se do nemocnice.

Emílie Hanáková vzpomínala také na některé pokusy o útěk z tábora. O jeden z nich se pokusil Jan Kýr ze Strážnice a také Jaroslav Herák, bratranec jejího manžela z Luhačovic. Oba útoky však skončily neúspěšně.

Transportem vypraveným dne 15. 4. 1944 byla Emílie Hanáková převezena do koncentračního tábora Ravensbrück, kde byly podmínky snesitelnější. Stala se tam svědkem smrti Ludmily Murkové (nar. 20. 2. 1920), která zemřela na následky pokousání služebním psem. Z Ravensbrücku Emílii transportovali do pobochého tábora v Altenburgu, kde byla nasazena na práci v továrně. Podle jejích vzpomínek tam měli dobrého velitele tábora, a podmínky proto byly snesitelné. Manžel Emílie Hanákové, otec a dítě zemřeli v Osvětimi, matka v Ravensbrücku. Po návratu do Luhačovic ji nikde nechtěli ubytovat. Nakonec ji umístili mezi kolaboranty, kteří ve městě museli pracovat. Pracovala 14 dní bez výplaty. Když odmítla dále pracovat, přišel za ní předseda národního výboru a řekl: „Ty neděláš!“ Na to Emílie Hanáková odpověděla: „Tak to teda ne, já už jsem dělala dva roky Němcům zadarmo a teď tu sú Rusi a to zase mám dělat zadarmo?“ A tak jí proplatili mzdu z obecní pokladny a Emílie Hanáková odešla pracovat k sedlákům a později se podruhé vdala.

Poznámka: V publikaci *Gedenkbuch Die Sinti und Roma im Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau*, vyd. K.G.Saur 1993, je Emílie Hanáková uvedena pod jménem Heráková a jako místo jejího narození je uvedeno Brno.

Prameny a literatura:

Memorial Book. The Gypsies at Auschwitz-Birkenau, K. G. Saur 1993.
Nečas C., *Našti Bisteras-Nemůžeme zapomenout*, Olomouc 1994.

Romské dějiny v datech

Historie českých Romů se odvíjí od přelomu 14. – 15. století až po naše dny. Její časovou kostru tvoří data, která jsou při neexistenci jiných informačních zdrojů sestavena zpočátku podle stručných zmínek středověkých kronikářů, později na základě jednostranného zpravodajství správních, bezpečnostních nebo soudních úřadů. Všechny tyto prameny zobrazují romské etnikum jako sociálně, jazykové a kulturně odlišnou pospolitost, která vzbuzovala ve většinové společnosti nedůvěru, obavy, nevraživost a někdy až otevřené nepřátelství. Data z nejstarší a staré doby jsou proto jednostranná a tedy neúplná, neboť se týkají spíše diskriminačních opatření a xenofobních prvků než vlastního sociálního, demografického a kulturního vývoje našich romských prapředků. Teprve data z nového a nejnovějšího období, odvozená ze stále bohatší a časově určitelné dokumentace, jsou podstatně všestrannější a jejich rekonstrukce se tak přibližuje kompletní podobě. K zařazení předložené databáze do širšího rámce, ke snadnějšímu vytváření představy historického času a k pochopení smyslu romských dějin může posloužit nejnovější literatura, z níž lze doporučit ke studiu některý z následujících titulů:

1. Data do roku 1523

1399

Podle Popravčí knihy pánů z Rožmberka jeden lapka ve své výpovědi uvedl, že k jeho skupině operující v Bechyňském kraji patřil mj. „Cikán černý, Ondřejov pacholek“. Buď tu šlo opravdu o Roma, nebo o člověka, který používal slova cikán jako jména. V každém případě česká společnost v tomto období příslušníky romského etnika už znala, nebo o nich slyšela.

1416

V edici Starí letopisové čeští, do které vybral F. Palacký skladby neznámých autorů z doby poděbradské a jagellonské, uváděl jeden letopisec k roku 1416: „To léto cikáni vládli se po zemi České“, a druhý tento údaj převzal a ještě k němu dodal: „a lidi mámil“. Zprávu později rozvíjeli ve své fantazii humanističtí dějepisci,

např. Daniel Adam z Veleslavína v Kalendáři historickém z roku 1578 nebo Prokop Lupáč z Hlaváčova v Deníku českých událostí aneb historickém kalendáři z roku 1584.

1417

Velmi početná skupina Romů pod vedením svého krále a vévodů prošla velmi rychle našimi zeměmi, k čemuž se vztahovaly zmluky ve dvou pramenech: jednu obsahovaly nedochované Knihy počtů města Znojma, kde skupina dostala slušnou almužnu ve výši jedné kopy a tři grošů, zatímco druhou, velmi nelichotivou, zapsal Prokop, univerzitní mistr a písař Nového

Města Pražského, podle jehož nedokončeného díla Cronicon byli členové skupiny „rázem a zjevem předchůdci Táborů, jimž své nejhorší mravy zůstavili“.

1418

Dílo Manual-Chronik Andreas Baiers uvádí, že toho času přišli Romové poprvé do Německa a rovněž do Chebu, ačkoliv kroniky z více německých měst je připomínají už v předešlých letech. Středověká analistika nebyvala v datování nijak spolehlivá. Pokud by to byl případ i chebského kronikáře, dal by se jeho časový údaj posunout poněkud dopředu.

1466

Podle cestopisu Václava Šaška z Břkova, přepracovaného A. Jiráskem pod názvem Z Čech až na konec světa, zacházelo se prý doma s Cikány slušněji a pohostinněji, než jak nakládali s poselstvem českého diplomata Lva z Rožmitálu při jeho cestě z Burgosu do Compostelly.

1481

Romové se objevili v Kutné Hoře a na Novém Městě Pražském a o deset let později také v Lounech.

1492

Milostná báseň Hynka z Poděbrad Boj Štěstí s Neštěstím obsahuje verš „smýkaje se všude jako cikán“, z něhož lze vyvozovat, že už v té době byl Rom prototypem toulavého člověka.

1511

Jan Vodňanský vydal latinsko-český slovník Lactifer, ve kterém se k dvojímu tehdy užívaní jména Romů podávalo následující vysvětlení: „Aegyptius, někdo z egypské země, cizigán“.

1515

Romové se pohybovali v Žateckém kraji a načas tábořili v okolí Loun.

1523

Podle účetních knih darovalo město Stříbro poskytl procházející romské skupině almužnu ve výši 10 grošů.

1523

O přechodném pobytu Romů v pražských městech zanechal jeden z anonymních staročeských letopisců tuto obsáhlejší zprávu: „Toho léta vládli se cikáni po zemi České a den S. Lamperta (tj. 17. září) přestěhovali se z Starého Města na hořejší Nové Město a leželi mezi piláři pod Slovany na několikerych domích několik dní a potom na Malou Stranu se brali.“

Nasyťte svou duši romskou literaturou

Brněnské Muzeum romské kultury připravilo na 19. května mimořádně příjemnou akci. V rámci Noci muzeí proběhne v jeho prostorách vernisáž výstavy Čalo vodi – Sytá duše a muzejní dvorek až do pozdních večerních hodin ožije vystoupením studentů brněnské JAMU a pražské DAMU, ochutnávkou romských jídel a chybět samozřejmě nebude romská hudba. Nestihnete-li zajít do Bratislavské ulice v tento den, nezoufejte! Zmiňovaná výstava totiž potrvá až do 30. srpna. Na co se můžete těšit?

Expozice seznámí s historií romské autorské literatury v ČR a dále představí sedm našich současných romských tvůrců – Teru Fabiánovou, Ilonu Ferkovou, Margitu Reiznerovou, Andreje Giňu, Janka Horvátha, Vladu Oláha a Emila Cinu. Dle slov kurátorky Mgr. Heleny Sadilkové kladly její organizátorky důraz na interaktivní představení jednotlivých autorů a jejich tvorby. Součástí expozice tedy budou audio a video nahrávky.

KOA přichází s novým albem

Fanoušci kapely KOA, kteří smutnili nad ztrátou výjimečné osobnosti Zuzany Navarové d. T., mají nyní důvod k radosti. V těchto dnech totiž spatřuje světlo světa nové album KOA. Již tradiční ovlivnění „latinou“ a romskou hudbou je tentokrát obohaceno rapem, funky či českou lidovkou. Po neštěstí, které kapelu před necelými dvěma lety potkalo, byly na místě otázky o dalším směřování čtveřice muzikantů. „Zatímco na předchozích deskách KOA pomáhala dotvářet písničky Zuzka Navarová, na prozatím poslední a zároveň

Pro sastičen pod vedením režiséra Zdeňka Marka.

Kdo však rád vidí muzikanty naživo, bude mít možnost např. 3. 6. v Praze v rámci festivalu Habrovka, 9. 6. v Pardubicích či 24. 6. ve Valašském Meziříčí na festivalu Valašský špalíček.

první desce se z kapely stává samostatný organismus. KOA se na jedné straně rozezpívá, na straně druhé dostávají větší prostor jednotlivé nástroje. Výsledkem je bohatá barevnost při zachování celistvého zvuku,“ sdělil kytarista Omar Khaouaj.

Z patnácti písniček na albu zazní čtyři v podání Zuzany Navarové. Podle Přemysla Štěpánka z vydavatelství Indies Records, které album vydalo, byly tyto písně připraveny na další, bohužel již nenatočené album. KOA je proslulá fúzí mnoha hudebních směrů, mnohojazyčnými texty, rozhodně však ne masovou produkcí videoklipů. Jistě tedy bude překvapením videoklip na píseň

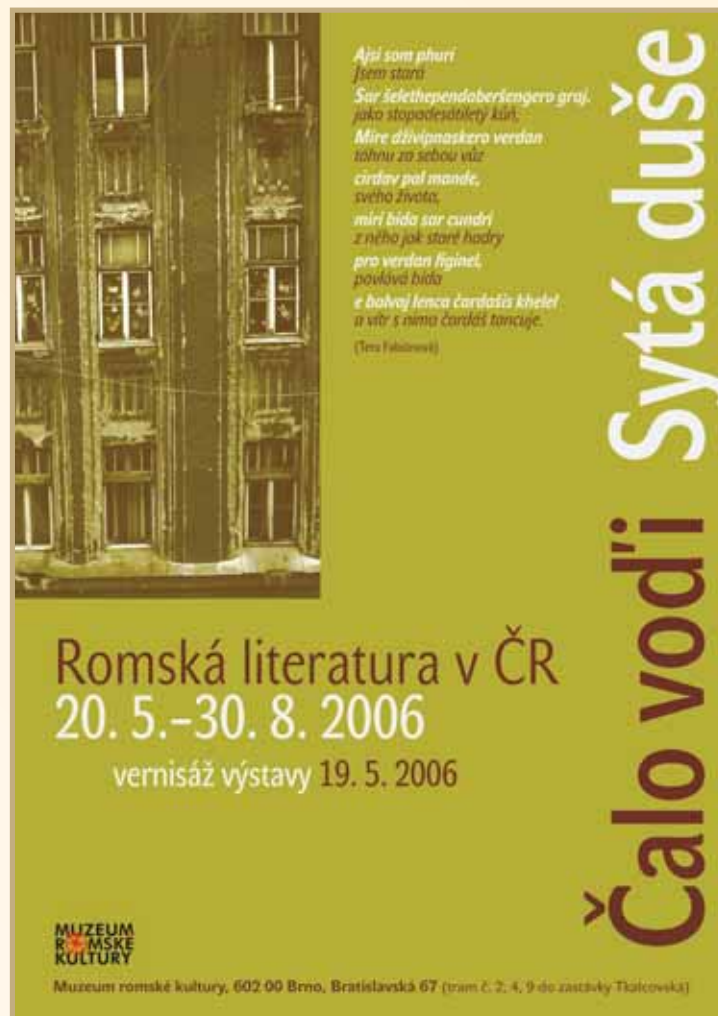

Foto: Muzeum romské kultury

Ve Skopje skončil 4. ročník romského filmového festivalu

Tradiční festival dokumentárních filmů Zlaté kolo, který se v makedonské Skopje konal již počtvrté, zahájilo letos promítání filmu Alexandera Maniče Šutka – kniha rekordů. Snímek, který je portrétem největší romské osady na Balkáně, zároveň získal cenu Amnesty International za lidská práva a práva menšin a směřem k němu putovala i 1. cena tohoto festivalu. Druhé místo obsadily Romské slzy režisérky Luminie Cioaby, jež byly věnovány zvykům a tradicím Romů v Rumunsku. Na třetím místě se ocitl autor Spejtim Fetahi se snímkem Adio Moravska pojednávajícím o kosovských romských uprchlících.

Doprovodným programem byly diskuse a workshopy zařazené bezprostředně po promítání filmů. Podle organizátorů se debaty u některých snímků neobešly bez roztrpčených slov diváků, podle nichž byly některé záběry Romů urážející a ponižující.

Po Židoch Cigáni aneb kniha plná svědectví

Milena Hübschmannová byla vedle vášnivého zaujetí pro romský svět také nadšenou sběratelkou folklóru. V sedmdesátých letech proto iniciovala sběr vzpomínek slovenských Romů na druhou světovou válku, které se nyní staly podkladem pro 1. díl knihy s názvem Po Židoch Cigáni. Jejho vydání se Milena Hübschmannová bohužel nedožila.

Vedle historie pronásledování Romů za nacismu a situace ve Slovenském státě v letech 1938–1945 si na neuvěřitelných 900 stranách přečtete téměř 60 výpovědí romských pamětníků o možnostech odškodnění romských obětí z období nacismu. Vedle obrovské historické hodnoty díla je třeba ocenit také jazykovou stránku. Většina rozhovorů byla totiž vedena v romštině, a kniha tak vedle originálních výpovědí obsahuje i jejich překlady.

Vítězem Magnesie Litera je Šmausova kniha o romském chlapci

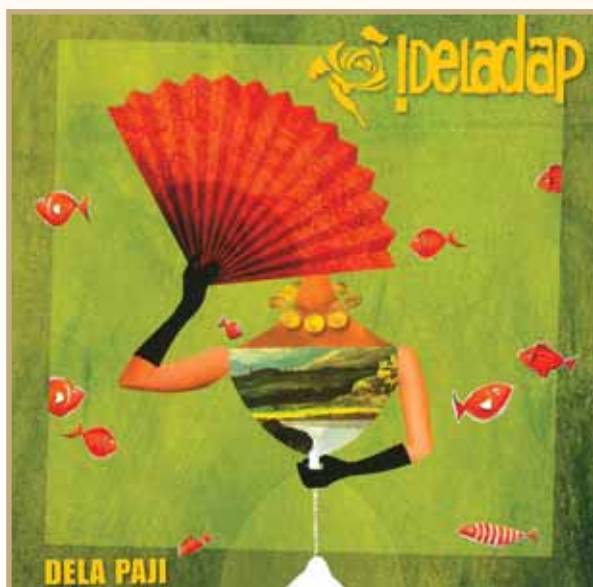
Děvčátko, rozdělej ohníček. To je název prvotiny donedávna neznámého Martina Šmause, která během svého krátkého života na knižním trhu sbírá jedno ocenění za druhým.

Nejnovější pocty se autorovi dostalo 24. dubna v prestižní literární soutěži Magnesie Litera, kde za svoji knihu získal titul Objev roku 2005. V letošním roce se v této kategorii sešlo 20 knih.

Šmaus vypráví drsný příběh o lásce, zoufalství a marném boji se životem. Nechybí mu čtivost ani exotičnost. Kniha o romském chlapci Andrejkovi má mnoho předpokladů k tomu, aby se stala nezapomenutelným čtenářským zážitkem. Ačkoliv ji literární odborníci ocenili řádem nejvyšším, ne všichni vidí toto dílo až tak kladně. Snad nejvíce mu vytýkají reprodukování stereotypů

o Romech, s jejichž odbouráváním dnes paradoxně bojují mnohé iniciativy. Šmaus tak možná nechť Romům učinil „medvědí službu“. Přesto kniha stojí za přečtení. Uvidíte, zda na jejím konci zalapáte po dechu nadšením, či zlobou.

Nová deska skupiny Deladap stojí za poslech

Mnohonárodnostní kapela, jejíž české, slovenské a srbské členy spojují romské kořeny, právě vydává novou desku s názvem Dela Paji. Na jejím vzniku se podílely světové veličiny etnické hudby jako zpěvačka Leonsia Erdenko, známá též z ruské kapely Loyko, nebo bulharský akordeonista Martin Lubenov. Můžete se tedy těšit na patnáct nových písniček v podání vynikajících muzikantů a jejich světově uznávaných hostů.

Minikurs romštiny

Text: Jarmila Balážová / Ilustrace: Jiří Miňovský

Překlad: Rena Horvátová

1.

Rudi: Julko, viš, že letos můžeš poprvé dát svůj hlas nějaké politické straně?

Julka: Vím, Rudy. Dělá mi to ale starosti, stále se nemohu rozhodnout. Podívej se na ně. Spousty slibů.

O Rudis: Julko, džanes, hoj kada berš šaj des peskero hantos varesavake politicko serake?

E Julka: Me džanav Rudy. Kerel mange kada pharo šero, našti gondofinav avri, kaske dava peskero hantos. Dikh pre lende. Ča den avri o vanča.

2.

Rudi: Důležité je si udělat jasno. Možná ti pomohou volební programy.

Julka: Dobrý nápad. Některé už znám, ty další si přečtu.

O Rudis: Majfeder hin te phenel peske, so o manuš kamel Pomožinela tuke o politicka programi.

E Julka: Lačo godi. Varesave imar džanav, kola aver peske genava.

3.

Julka: Už jsem z těch symbolů zblblá. Ze strachu si už odpírám i to, co mám ráda. Neboj, od voleb mě to ale neodradí!

Rudi: To je dobře, Julko! Nejhorší jsou ti, kteří volit nejdou a pak jen nadávají.

E Julka: Imar som kale simbolendar diliri. La daratar peske na lav the koda so rado dikhav. Afe ma dara, paš o volbi džava.

O Rudis: Mištes, Julko! Majgoreder hine manuša, so na džan te del peskero hantos u pa'is ča koškeren.

2-3

O ačhibena
Kisitiŋďa o Zdeněk Ryšavý

Pro Palacko pľacos Prahate avle pro 1. majos vaj duj šel neonacisti, vičind'ha len odoj o ekstremisticko sgejřipen „Národní odpor“. Pre oda than avle tiš duvar ajci manuša, so o neonacismos na kamen. E policija užarelas, hoj pen kale duj seri kama te marel, vašoda maškar lende terđolas o policejno kordonis, the zaačhelas le neonacisten. Kada hiros džal mekh dureder: e policisti marde pro than la džuvľa angle lakere čhavorengere jakha. E džuvľi (pre lengeri bibacht) hiři upruři rjadřitel'ka andre Sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády ČR, the vičinen la Kateřina Jacques.

4-5

E Lenka Kučerová: Kurko vaš o pandž šel koruni

O komunisti kerenas anglal o voľbi andro Rokycany e volebno kampaňa, u vičinde odoj e konferencija le nacijengere cikřipenca. Andre zala has nekhbuter o Roma. Pro podiomas delas duma o europoslancos Ransdorf. Has les phari buři, o „poslučaći“ na šunenias řiikas, the vakerenas maškar pende. Pal o dilos, kana chudenas pandž šel koruni pro drom khere, odoj imar but manuša na ačhile. Nekhbuter has le manušenge andre zala pre dzeka e duma, andre savi has te šunel e kritika pre majorita. Has te šunel the lači duma. O europoslancos o Ransdorf phend'a, hoj le Romengere kampřaripena dela anglal andre Evropsko unija.

6-7

Le čhoneskeri reportaža
Kisitiŋďa o Zdeněk Ryšavý
E policija mard'a la kandidatka vaš e poľiticko sera Zeleni la Kateřina Jacques

E lekh phenel pal o brutalno mariben paš e antifašisticko demonstracija pre Palackého pľacos Prahate. Pre demonstracija e policija mard'a the phandle vastenca iľa la upruři rjadřitel'ka khatar e Sekce pro lidská práva a rovné příležitosti Úřadu vlády la Kateřina Jacques, savi imar but berša zaačhel le romengere čačipena andre ČR. E policija phenel, hoj e Kateřina na delas smirom le neonacistenge andre lengeri zakonno demonstracija. Trandatheštar beršengeri e Kateřina Jacques, savi hiři dujto pre pražsko kandidatka andre Strana zeleni pal o lidros o Martin Bursik, řidžalas jekhetanes avre deš manušenca khatar o Palackého pľacos pre Morāň o transparentos, kaj has randlo o heslos mujal o neonacisti „Zeleni proti neanacistům“. O manuša, save odoj has, phenen, hoj e policija mujal o Zeleni the mujal e Kateřina Jacques džalas but zorales. E Kateřina Jacques na kerelas řič, sar la lenas andro motoris, u the avka la mekh andro motoris sar laha džanas pre Vyšehradská e policija marelas. Kije kauza dine but hangř na ča o poľitikara, ale tiš o organizaciji the o medija.

8-9

O vakereben
E Simona Cigánková: E duma la džuvľijaha, sava vičinen Michaela Dvořáková, koordinatorkaha andro projektos EQUAL khatar o Slovo 21

E S. Cigánková del duma la M. Dvořákovonaha pal o projektos EQUAL, savo džal pro duj droma: hazdel opre o calodživipnaskero sikhřaripen u kamel te del vast le Romenge Prahate, so len hin socialne problemi, kaj te chuden lači buři. Džanena, soske hin o projektos kerdo, save aktiviti andre hin, khatar upre avena o love u ko mek paš o Slovo 21 the amaro manušengero jekhetarřiben e Romea pre kada projektos.

10-11

O komentimen ačhibena, e anketa, e internetovo diskuzija

Mek doakana o poľitika rachinenas le Romen, hoj nane zauřimava, akana zaačhile the dikhel lengere serenca, nane pes so the čuřinel, o pruzkuma sikhade, hoj buteder sar o 45 procenta nadžana the del peskero hangos ko voľbi.

12

O hiri khatar e luma
Kisitiŋďa e Lenka Nádvorníková

Andre Evropsko komisija šaj džan pre trinečhonengeri staža o Roma, so phirenas pre bare školi. Šaj odoj džan o Roma khatar e maškarutři the vichodno Evropa the khatar e Turčiko. Dikhena, savi administrativa hin andre Evropsko unija. O Centrumos vaš le nacijengere cikřipena diňa zoralo hangos andro Bělehrados mujal o sudci, hoj na den le manušen, save keren o rasistické džungipena, lačhe čačikane tresti - impulsos andre kada has o pokuři, so potiŋde o manuša, pre save has kerdo o demavipen. O manuša, so demavipen kerde, chudle ča cikne tresti. Andre Rakusko dine e skarža pro lava, save phenen, hoj o holokaustos na has.

13

O komentaris

E Simona Cigánková:

Sar phenenas o gule lavore

O rajaripen kerd'a o materiales, savo kamel tel o biš berša le Romen te hazdel upre :-) savore prolemi, so le Romen andre ČR kikiden. Šaj užaras! Či oda na mosarela ciknoro problemas: O materiales na phenel, sar oda te kerel, so avela dureder, vareko šaj phenel, hoj oda hin ča „teatros“ anglal o volbi. Baro šukar titulos les hin: Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025.

14-17

So hin učardo

E Radka Steklá:

O khamoro, o bašaviben the o khel'iben andro majos, džal jekhetanes le Khamoreha.

Ochto festivalos romane bašavibneha Khamoro avela pro agor andro majos Praha-te. O organizatoris hin o Slovo 21. Leskeri šerafi e Jelena Silajdžić, kerd'a tiš o peršo festivalos. Amaro žurnalis hin tiš jekh le medialne partnerendar. Sako berš pro festivalos, kaj hin tiš o avrithovibena(výstavy), o filmi the aver aktiviti, aven o lavutara khatar but štati. The dural. Oka berš avle dži khatar e Indija. E Radka Steklá rand'a pal o kompletno programos pro festivalos. Avka sar sako berš, avela the akana o baro galakncertos, sombatone andro klubos Roxy.

18

O Športos

O Vojtěch Lavička:

„Le Čechenge e bacht na mangava“

Deštھےfta beršengero o Robert Kulena bavinel furt o fotbalis. Chud'a te bavinel na sig, sar leske has deštħeduj berša, afe sas ajsa lačo, hoj akana bavinel vaš e Viktorie Žižkov. Terno športovcos amenge phenela, soske nigda na mangel e bari bacht, na fikerel o angušta andro fotbalis le Čechenge.

19

Amare jakhenca

O Tomáš Bystrý:

O kamiben la god'aha

Džanen, so pes vičinel le ternengero nasval'ipen? O thuvale (te pijel cigaret'fi), bo vaš o čhavore, the vaš o terne kada nane lačo. Sigeder upre sikh'fon, u hin predal lende zoraleder sar vaš o phureder manuša; nasval'fon o buke, afe le čhavorenge o thuvale mosaren e god'fi the o nervi. Andre cik'ni anketa phenen pengero pal o thuvale o študenti the o cikneder čhavore khatar o školi. Peskeri odborno nazoris phenel tiš e Mgr. e Lucie Soukupová, e koordinatorka andre calorepubl'ikovo suťaža vaš o čhavore Paragraf 11/55.

20

Džas pal o romano vod'fi

E Lenka Nádvorníková:

Le dživipneha pes kamel te marel

O Mgr. o Vojtěch Lalík hin pal e Slovensko, afe imar tranda berša dživel Praha-te. Kerel buti sar asistentos vaš o manuša, save nane pre lačo socialno postos. Nek-hbuter leskere klienti hine o Roma. E buti kamel, the te varekana andre hin bare pharipena. Džanel pal soste o klienta vakeren, bo jov bari'fa andro romano gav pre Slovensko. Leskero drom pre bari škola has but pharo. Lačo manuš, pro lačo than, phenela peske o manuš, so ginela adad'iveskero Drom pal o romano vod'fi.

21

Le bašavibneskeri recenzija

O Vojtěch Lavička:

O romano svingos

Pre ochto festivalos Khamoro šunaha bare lače džezove muzikanten jekhetanes le kitarakere virtuozia le Angel Debarra. O autoris andre recenzija phenel savo hin o albumos le beršestar 2003, savo vičinde Vstup do mého swingu (Av andre miro svingos). Andro baro šukar, virtuožno bašaviben šaj šunas „e latina“, romane purane gila, e moderno muzika the tiš e klasika. Sar šunena e platňa, ta kamena te dikhel jekhes adad'iveskere nekbaredere džezove muzikantendar pro pražsko džezovo koncertos.

22

E historija – O bare romane manuša

O Petr Lhotka:

E Emílie Hanáková

E Emílie Hanáková, lakero peršo nav has e Danielová, ulíla paríha dake the romane dadeske, bariša avri andre romaňi famelíja, bo lakeri daj íla muršeske le Romes. E Emílija palís íla vera tiš le Romeha. Sar chudle le Romen te kidel upre andro transporti, šaj soduj džene denaše pre Slovensko, afe na kamenas oda te kerel. Joj šaj achiša khere, bo has Romňi ča pre jepaš, afe joj na kamelas, palís la řigende andre Osvjenčina. So has palís, genena andre rubrika Romské osobnosti.

23

O Ctibor Nečas:

E romaňi historija andro datumi

Andre nevi historicko rubrika džanena pal o archivaliji, andre save pes randel pal o Roma, sar perševav avle pro Čechi u mek but aver interesantne hiri. Džanen, khatar duminenas o Čechi, hoj o Roma avile?

24-25

O kulturne sklěčini

Kisitind'a e Radka Steklá

O kulturne duj seri tumen akana vičinena pre vernisaža Čalo vodí andro Muzeum romské kultury v Brně, phenela tumenge, te šunen nevo albumos la KOA, akana imar lenca našti gilađa e čori Zuzana Navarová, abo tumenge phenela, kaj te ginen e križka Děvčátko rozdělej ohniček, savi chudla e cena pre Magnesia Litera.

TIRÁŽ:

Romano vodi
romská duše

Ročník: IV
Číslo: 03/2006
Vychází: 18. 5. 2006
Cena: 20 Kč
Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
ROMEA o.s.
Nad Primaskou 38,
100 00,
Praha 10

Vychází za podpory
Ministerstva kultury ČR
IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
ROMEA o.s.,
Žitná 49, 110 00, Praha 1
tel./fax:
257 329 667, 257 322 987
e-mail:
romea@romea.cz
internetová adresa:
www.romea.cz

Šéfredaktor: Jarmila Balážová / Sekretariát: Rena Horvátová /
Internetové vydání: Zdeněk Ryšavý / Fotograf: Pavel Kubeš /
Grafická úprava: Jiří Miňovský Romské překlady: Eva Danišová
Inzerce: Zdeněk Ryšavý / Předplatné: Jana Šedivcová /
Redakční rada: Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác.
Osvět a tisk: Studio WINTER, s.r.o., Rozšiřuje: Dub s.r.o.,
Periodicita magazínu: měsíčník
Registrační číslo MK ČR: E 14163

